

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Alena Prudká

Vývoj školství na Olešnicku

Olomouc 2019

vedoucí práce: Mgr. Pavel Krákora, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne

Podpis .....

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat Mgr. Pavlu Krákorovi, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce a cenné rady při psaní. Dále patří mé díky SOkA Blansko a obyvatelům jednotlivých obcí, kteří mi ochotně pomáhali při vyhledání informací.

Obsah

Úvod	6
1 Mikroregion Olešnicko.....	7
1.1 Turistické cíle mikroregionu.....	7
1.1.1 Turistika v Olešnici	7
1.1.1.1 Kostel sv. Vavřince	8
1.1.1.2 Lamberk.....	8
1.1.1.3 Modrotisk	9
1.1.2 Turistika v mikroregionu.....	9
1.1.2.1 Zřícenina hradu Louka.....	9
1.2 Historie centrální obce mikroregionu	10
2 Vývoj školství v českých zemích	16
3 Vývoj školství v Olešnici	21
3.1 Historie elementárního školství v Olešnici	21
3.1.1 Období do roku 1789.....	21
3.1.2 Období od roku 1789 do roku 1873	22
3.1.3 Období od roku 1873 do roku 1903	23
3.1.4 Období od roku 1903 do roku 1914	24
3.1.5 Období od roku 1914 do roku 1938	26
3.1.6 Období od roku 1938 do roku 1945	26
3.1.7 Období od roku 1945 do roku 1989	28
3.1.8 Období od roku 1989 po současnost	30
3.2 Další školské zařízení zaměřené především na odborné vzdělávání	31
3.2.1 Hospodářská a hospodyňská škola.....	31
3.2.2 Pokračovací škola.....	33
3.2.3 Živnostenská škola	33
3.2.4 Evangelická škola.....	34
4 Vývoj školství v mikroregionu Olešnicko se zaměřením na obce Crhov, Louka, Kněževes	35
4.1 Crhov	35
4.1.1 Vývoj školství v Crhově.....	36
4.2 Louka	41
4.2.1 Vývoj školství v Louce	41
4.3 Kněževes.....	46

4.3.1 Vývoj školství v Kněževsi.....	47
Závěr.....	52
Seznam použité literatury a pramenů	53
Seznam použitých zkratek	56
Přílohy	58
ANOTACE.....	62

Úvod

Téma bakalářské práce „Vývoj školství na Olešnicku“ jsem si zvolila z několika důvodů. Primárně souvisí s mým studiem na Pedagogické fakultě. Domnívám se, že jako nastávající učitelka bych měla znát základní historická fakta o svém budoucím pracovišti. K tomu mě zajímala historie škol v oblasti, ve které žiji. Také můj dlouhodobý zájem o mikroregion Olešnicko mi dal impuls k napsání této práce. Doposud vydané publikace mapují pouze historii olešnického školství, proto jsem se rozhodla zjistit poznatky i o ostatních sousedních školách. Toto téma je mi také velmi blízké, neboť jsem absolvovala mateřskou i základní školu v Olešnici.

Ve své práci se snažím co nejvýstižněji reflektovat historii škol olešnického mikroregionu. Předmět bádání je velmi rozsáhlý, neboť každá obec kromě Křtěnova vlastnila školu. Z tohoto důvodu jsem si vybrala na výzkum školy v Olešnici, Crhově, Louce a Kněževsi, kterými se v práci detailněji zabývám. Jelikož moje studijní aprobace souvisí se vzděláváním žáků druhého stupně na základních a na středních školách, tak jsem věnovala pozornost právě těmto typům škol.

Práci jsem rozdělila do čtyř stěžejních kapitol, které se dále člení na podkapitoly. V úvodní části jsem se zaměřila na popis mikroregionu, abych přiblížila čtenářům zkoumanou oblast, kde jsem stručně vylíčila geografická, přírodní a kulturní specifika mikroregionu a historii centrální obce. Další oddíl pojednává o všeobecném vývoji elementárního školství na území českých zemí, který by měl být chápán jako úvod k mému dalšímu zkoumání. Vedla mě k tomu skutečnost, že při bádání jednotlivých kronik škol jsem narazila na množství společných rysů, které podléhaly politickému dění v zemi. Třetí kapitola pojednává o dějinách olešnického základního a středního školství, které je v rámci mikroregionu nejstarší a nejdéle trvající. Závěrečná část představuje krátký exkurz o obci Crhov, Louka a Kněževs. Jejich podkapitoly se zabývají vývojem jednotlivých vesnických škol.

Informace o místních školách jsem čerpala převážně ze školních a obecních kronik. Jako hlavní pramen pro zpracování olešnického základního školství jsem použila knihu Město Olešnice – kapitoly z historie školství, kterou vydal olešnický starosta PaedDr. Zdeněk Peša. Dále jsem pracovala s literaturou, která se vztahuje k dějinám českého školského systému. Údaje o mikroregionu jsem hledala v regionálních publikacích.

1 Mikroregion Olešnicko

V Jihomoravském kraji, konkrétně v severozápadní části okresu Blansko, leží mikroregion Olešnicko, který sousedí hned s dvěma kraji – kraj Vysočina a kraj Pardubický. Tento mikroregion tvoří svazek obcí, který zahrnuje Olešnici, Lhotu u Olešnice, Křtěnov, Louku, Crhov, Rozsíčku, Ústup a Kněževsi. Ke Kněževsi jsou navíc přiřazeny obce Veselka a Jobova Lhota. Spádovým centrem mikroregionu je město Olešnice, které poskytuje služby lékařské, školní, pracovní, turistické apod.¹

Dobrovolný svazek Olešnicko vznikl na základě smlouvy podepsané 24. ledna 2002. K této dohodě přistoupila i obec Sulíkov, která však z paktu odešla v roce 2014. Momentálně na území mikroregionu žije přibližně 2566 obyvatel.² Lidé upřednostňují především Olešnici či okolní větší města kvůli službám, což má za následek malou zalidněnost ve vesnicích mikroregionu.

Geomorfologicky se Olešnicko rozkládá v oblasti Hornosvratecké vrchoviny. Reliéf oblasti je velmi proměnlivý. Členitější oblast se vyskytuje v okolí Louky a západně od Olešnice.³ Nejvyšší vrchol této oblasti dosahuje 688 m. n. m. a říká se mu kopec Kopaniny. Další vyvýšená místa měří obvykle 580 až 650 m. n. m. V minulosti se nacházela v okolí těžiště pro vápenec, síru a grafit.⁴ Územím protéká říčka Hodonínka, která ústí do Svratky.⁵

1.1 Turistické cíle mikroregionu

Olešnický mikroregion nabízí mnoho alternativ pro volný čas. Nejvíce turistických služeb poskytuje Olešnice, která se tak stává centrem regionu v oblasti cestovního ruchu.

1.1.1 Turistika v Olešnici

Cílem školních výletů bývá často Modrotisk, Muzeum strašidel a Muzeum historických vozidel. V letních měsících zavítá mnoho návštěvníků na olešnické koupaliště. Milovníky zimy láká v posledních letech čím dál tím více ski-areál. Turisty očaruje především

---

¹ PEŠA, Zdeněk. *Mikroregion Olešnicko*. Olešnice: DSO mikroregionu Olešnicko a město Olešnice, 2005, s. 5.

² *Dobrovolný svazek obcí Olešnicko (DSO Olešnicko)* [online]. olesnicko.cz [cit. 16. 03. 2018]. Dostupné z: <http://www.olesnicko.cz/mikroregion-olesnicko.html>

³ PEŠA, Zdeněk. *Mikroregion Olešnicko*. Olešnice: DSO mikroregionu Olešnicko a město Olešnice, 2005, s. 7.

⁴ Tamtéž, s. 10.

⁵ Tamtéž, s. 11.

místní příroda. Aby si užili zdejší krajiny, tak často využívají místní cyklostezky. Lidé se také rádi prochází lesoparkem Skalky. Ve sféře historických památek je ale nabídka poněkud skromná. Městečko disponuje 2 katolickými kostely zasvěcený sv. Vavřinci a sv. Mikuláši a jedním evangelickým kostelem. Nedaleko od Olešnice se nachází zámeček Lamberk. Na ulici Horní Vejpustek se dochovaly dřevěné roubenky. Olešnice žije i kulturním životem. Nejvíce vyhledávanou akcí je Olešnická kytka, kterou pořádá tramská osada Zmijáci. Další hojně navštěvovanou akcí jsou Městské pivní slavnosti, na kterých se podílí většina olešnických spolků.

1.1.1.1 Kostel sv. Vavřince

Velkou pozornost si zaslouží olešnický římskokatolický kostel zasvěcený sv. Vavřinci. Původní dřevěný kostelík založili potomci německých kolonistů v roce 1391. Povídá se, že tento kostelík vypálili v roce 1424 husité. Na jeho místě byl pak vystavěn nový gotický kostel, který byl vysvěcen 10. srpna 1426 na den sv. Vavřince.⁶ Kolem kostela se až do roku 1784 pohřbívalo. Poté Josef II. vydal zákaz pořádat pohřby uprostřed měst.⁷ Roku 1827 zachvátil kostel požár. V letech 1831-1839 se místní lidé postarali o jeho novostavbu, na kterou finančně přispěl i baron Josef von Honrichs. Příčilo se mu, že by obnovený kostel byl opět zasvěcen sv. Vavřinci. Z toho důvodu si prosadil, že nový kostel nechá vysvětit sv. Leopoldovi ke cti jeho manželky Leopoldiny. Obyvatelé proti tomuto protestovali a slavili pouť pravidelně na svátek sv. Vavřince.⁸ V letech 1882 čekala kostel rozsáhlejší rekonstrukce, po které získal dnešní podobu s vysokou střechou. V roce 1943 si farníci vymohli, aby byl kostel opět vysvěcen sv. Vavřinci.⁹

1.1.1.2 Lamberk

Přibližně 1.5 km za Olešnicí se nachází zámeček Lamberk, který dal vystavět majitel kunštátského panství Jan Maxmilián z Lamberka na přelomu 17. a 18. století. Tento zámeček je vystaven v barokním stylu v půdorysu šestiúhelníku a měl sloužit panstvu jako letní sídlo. V letech 1733 došlo k jeho předělání pro účely lesního úřadu kunštátského panství. Jedná se

---

⁶ PEŠA, Zdeněk. *Olešnicko*. Olešnice: Obecní úřad Olešnice, 1998, s. 49.

⁷ VIŠINKA, Josef. *Dějiny městečka Olešnice*. Olešnice: Ing. Radim Višinka, 1995, s. 53.

⁸ Tamtéž, s. 78-81.

⁹ PEŠA, Zdeněk. *Olešnicko*. Olešnice: Obecní úřad Olešnice, 1998, s. 49.

o komplex záměčku s hospodářskými budovami. Časem zde byly umístěny sklady, byty a kanceláře.¹⁰ Dnes je to zchátralá budova v soukromém vlastnictví.

1.1.1.3 Modrotisk

V minulosti se v Olešnici provádělo mnoho řemesel a jedno takové se daří provozovat až dodnes. Jedná se o výrobu modrotisku, kterou provozuje rodina Danzingerová. Historie olešnického modrotisku sahá do roku 1816, ale už z 16. století pochází tajemství receptury barvířství. Dříve se tisklo na lněné plátno, které postupně vystřídalo plátno bavlněné. Samotný potisk se provádí pomocí dřevěných ručních forem, a pak se látka vloží k obarvení do indiga.¹¹ Módní trendy a stroje v továrnách vyřadily postupně ruční modrotiskové dílny. V České republice zůstala jen dílna v Olešnici a Strážnici. V roce 2018 se modrotisk dostal na seznam památek UNESCO.

1.1.2 Turistika v mikroregionu

Ve většině obcí mikroregionu Olešnicko stojí kaplička. Tyto vesničky zaujmou především zachovanou lidovou architekturou a přírodou. Rozsíčkou prochází hranice přírodního parku Halasovo Kunštátsko. V Kněževsi je turisticky atraktivní přírodní rezervace Kavinský potok či Chráněná krajinná oblast Jezdiny. Vzhledem k množství dochovaných dřevěných objektů se stala Veselka vesnickou památkovou zónou. Z historických staveb stojí za vyzdvihnutí hrad stávající dříve v Louce, kde se usadili páni z Lomnice. Dnes z něho zůstalo pouze několik zruinovaných zdí.

1.1.2.1 Zřícenina hradu Louka

Zbytky hradu připomínají příkopy a zdi na kopci zvaném Hradisko, který se tyčí nad obcí ve výšce 635 m. n. m. Hrad osídlili páni z Lomnice. Prvotně se hrad připomíná v roce 1360, kdy jej držel Procek z Lomnice. V roce 1416 se stal vlastníkem Jan Ozor z Boskovic. Tas z Boskovic, olomoucký biskup, odprodal přibližně kolem roku 1470 panství pánům z Lomnice. Panství přešlo v roce 1496 na Viléma z Pernštejna. V druhé polovině 16. století se

---

¹⁰ PEŠA, Zdeněk. *Olešnicko*. Olešnice: Obecní úřad Olešnice, 1998, s. 57.

¹¹ *O nás*. In: modrotisk-danzinger.cz [online]. [cit. 26. 03. 2018]. Dostupné z: <http://www.modrotisk-danzinger.cz/o-nas/>

pánem Louky stal Hanuš Fridrich, hrabě z Hardeka a Letovic. Jeho potomci odprodali v roce 1590 hrad Johaně Evě z Lichtenštejna. Ta odkoupila panství kunštátské, s kterým spojila i Louku.¹² V polovině 15. století se připomíná ještě jako zámek, ale roku 1590 byl již pustý.¹³ Při příležitosti výročí konce 2. světové války byl v květnu 1946 odhalen na Hradisku památník obětem 2. světové války. „*Pomník se jmény umučených má na věčné časy hlásati utrpení i hrdinný boj českého lidu za osvobození z poddanství Němců.*“¹⁴

1.2 Historie centrální obce mikroregionu

Vratislav II. dal roku 1073 založit klášter v Opatovicích u Pardubic. K tomu se váže zakládací listina, která zůstala v podobě falza z poloviny 12. století. V tomto dokumentu se poprvé hovoří o olešnickém újezdu, který věnoval král klášteru.¹⁵ Tento újezd je zde vylíčen jako území ohraničené bílými kameny, řekou Svatkou a Svitavou. Les stanovuje hranici újezdu. Poté už pokračuje trasa do Čech. Újezd získal své jméno podle vsi s názvem Olešnice, která se nacházela v oblasti kolem dnešního kostela sv. Mikuláše.¹⁶ „*Vypráví se, že obec dostala jméno dle olšového hájku – olšinky, u kterého prý vznikla. Pravdě se více podobá, že jméno Olešnice měl dříve potok a teprve později obec při něm zvyklá (...).*“¹⁷ Archeologické výzkumy neodhalily žádné zprávy o osídlení z dřívějšího. Lidé neprojevovali zájem o tuto oblast pravděpodobně z důvodu velkého zalesnění a terénu, které přinášely komplikace pro obživu. Další písemnosti pochází z doby, kdy se Olešnice stala městečkem.¹⁸

Páni z Lomnice ovládli v polovině 13. století okolí Olešnice. S nimi také dochází k postupnému osídlování kraje, kdy panovník Přemysl Otakar II. zval do českých zemí německé kolonisty, kteří postavili své domky i v místě dnešního olešnického náměstí. Počet obyvatel stále rostl a postupně vznikla nová Olešnice, která nesla svůj název podle původních obyvatel - Německá Olešnice. Působily tedy vedle sebe dvě Olešnice – Moravská a Německá.¹⁹

---

¹² TENORA, Jan. *Kunštátský okres*. Brno: GARN, 2007, s. 105–107.

¹³ SOKA Blansko, fond ZDŠ pro 1. - 5. roč. Louka, i. č. 79, Školní kronika (1906-1957), fol. 5.

¹⁴ Tamtéž, fol. 27.

¹⁵ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – Kapitoly z historie*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2016, s. 13.

¹⁶ Tamtéž, s. 15.

¹⁷ VIŠINKA, Josef. *Dějiny městečka Olešnice*. Olešnice: Ing. Radim Višinka, 1995, s. 10.

¹⁸ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – Kapitoly z historie*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2016, s. 15.

¹⁹ Tamtéž, s. 17.

Jan Meziříčský z Lomnice prodal pravděpodobně roku 1406 Moravskou Olešnici Vilému z Pernštejna, která od té doby byla ve vlastnictví pánů z Pernštejna. V červnu 1408 poskytnul Jan Olešnici právo odúmrti, která ji měla nejdříve v celém regionu. V listině označuje olešnické občany za měšťany a Olešnici za město.²⁰ Jan patřil k husitským přívržencům.²¹ V dobách husitských prý vstoupili husité do Olešnice, kde vypálili dřevěný kostelík z roku 1391. Na jeho místě byl pak vystavěn nový gotický kostel zasvěcen sv. Vavřinci.²²

Potomci pánů z Lomnice prodali roku 1496 hrad Louku spolu s městečkem Vilému z Pernštejna. Tím se podařilo Olešnici spojit v jednu obec. V roce 1499 zařídil Vilém u krále Vladislava II., aby Olešnice mohla pořádat dva jarmarky ročně.²³ Jeho syn Jan z Pernštejna měl dobré vztahy s císařem Ferdinandem I. Požádal panovníka, aby udělil Olešnici právo na koňský trh. Císař schválil prosbu roku 1539. Jan podpořil také roku 1540 stavbu dnes známého Obecního rybníka a prominul městečku uhradit výdaje za místní pivovar.²⁴ Tento šlechtic přiznal Olešnici řád cechu krejčím v roce 1539 a následovně v roce 1545 cechovní řád tkalcům. Městečko získalo během 17. století dalších pět cechů: kožešnický, řeznický, soukenický, krejčí a kovářský.²⁵ S vládou pánů z Pernštejna si větší oblíbenosti získávala českobratrská církev. V roce 1550 vznikl olešnický českobratrský sbor, který našel své útočiště v budově dnešního č. p. 149 na Moravské straně, kde byla budova farní. „*Byla to dřevěná chalupa, kde bydlel správce sboru a kde snad i vyučoval dítky.*“ Vedle farní budovy se nacházela modlitebna.²⁶ Po smrti Jana se jeho potomci dostávali do finanční tísně a začali rozprodávat svá panství.

V roce 1560 musel Vratislav z Pernštejna prodat i loucké panství pánům z Hardeka, kteří zakoupili ještě téhož roku panství kunštátské, kam se přemístilo i centrum panství. Hrad v Louce postupně pustl.²⁷ Hrabata z Hardeka si povolali luteránské kněze. Luteránské vyznání v Olešnici velmi zakořenilo. Místních katolíků se zde nenacházelo mnoho.²⁸

---

²⁰ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – Kapitoly z historie*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2016, s. 18-19.

²¹ VIŠINKA, Josef. *Dějiny městečka Olešnice*. Olešnice: Ing. Radim Višinka, 1995, s. 14.

²² PEŠA, Zdeněk. *Mikroregion Olešnicko*. Olešnice: DSO mikroregionu Olešnicko a město Olešnice, 2005, s. 33.

²³ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – Kapitoly z historie*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2016, s. 25.

²⁴ Tamtéž, s. 26.

²⁵ Tamtéž, s. 41.

²⁶ VIŠINKA, Josef. *Dějiny městečka Olešnice*. Olešnice: Ing. Radim Višinka, 1995, s. 20.

²⁷ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – Kapitoly z historie*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2016, s. 29.

²⁸ Tamtéž, s. 35.

Už v roce 1590 nastala opět změna majitelů a panství kunštátské a loucké odkoupila Johanna Eva z Lichtenštejna.²⁹ Johanna integrovala tato panství do jednoho společného kunštátského panství.³⁰

Další období souvisí opět se změnou majitelů. Vystřídal se zde Pavel Katharin z Katharu, který brzy zemřel a panství se dostalo v roce 1606 do rukou Štěpánu Šmídovi z Freihofenu, evangelickému aristokratovi, který pár let po bělohorských událostech odešel do exilu, neboť nechtěl konvertovat ke katolické víře.³¹

Významným dalším vlastníkem panství se stal v roce 1631 Jindřich Šlik.³² Během třicetileté války Olešnice utrpěla velké škody. „*V těchto časech musela Olešnice velmi mnoho utrpěti, an list pana hraběte Jindřicha Šlika od roku 1638 zřetelně praví, že toto městečko skrze válečné nepokoje a vojenský lid k skažení, k spustošení přišlo, však nejen tyto události, nýbrž i předešlé vrchnosti samé musely k této skáze mnoho přispívat (...).*“³³ Námezdní žoldníci rabovali domácnosti. Lidé prchali před přicházejícím vojskem do lesa. Svůj majetek schovávali do vyhloubených skrytých chodeb pod domy na náměstí.³⁴

Roku 1658 převzal panství Ferdinand Leopold, hrabě z Náchoda. Jeho rod vymřel v roce 1672.³⁵ Majitelství se chopil klášter sv. Josefa v Brně. Po 6 letech odkoupil kunštátské panství Jan Nepomuk, hrabě z Lamberku. Tento rod zůstal u moci do roku 1733. Do té doby stihli v Olešnici vybudovat dvě významné stavby – zámek Lamberk a barokní kostel sv. Mikuláše. Po nich se ujali panství Imbsenové.³⁶ Městečko mělo i hrdelní právo. Popravy se prováděly v místech, kde se tomu dodnes říká Na spravedlnosti. Tresty smrti se v městečku vykonávaly až do roku 1750, kdy došlo od císařského dvora k jejich zákazům.³⁷ V roce 1759 splynula Olešnice definitivně v jednu obec. Do té doby obě části spravovaly vlastní obecné účty. V roce 1772 bydlelo v Olešnici 1119 obyvatel.³⁸

---

²⁹ PEŠA, Zdeněk. *Mikroregion Olešnicko*. Olešnice: DSO mikroregionu Olešnicko a město Olešnice, 2005, s. 34.

³⁰ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – Kapitoly z historie*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2016, s. 31.

³¹ Tamtéž, s. 33.

³² PEŠA, Zdeněk. *Mikroregion Olešnicko*. Olešnice: DSO mikroregionu Olešnicko a město Olešnice, 2005, s. 34.

³³ Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 6.

³⁴ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – Kapitoly z historie*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2016, s. 43.

³⁵ Tamtéž, s. 48.

³⁶ Tamtéž, s. 51-52.

³⁷ Tamtéž, s. 56.

³⁸ Tamtéž, s. 54.

Během 18. století našli své působiště v Olešnici tajní nekatolíci. Jejich angažovanost se zvýšila po přistěhování prosetínského krejčího a učitele Jiřího Jakubce, který neskrýval averzi ke katolictví. Mezi lidmi rozšiřoval zakázané knihy, a tak se dostal do střetu s katolickou církví.³⁹ Jakubec se vydal do Vídně, kde se přimlouval u císaře Josefa II., aby přistoupil na náboženskou svobodu. S žádostí mu pomohl evangelický advokát Nagy, který ji přeložil do latiny a osobně ji odevzdal císaři. Tento počín mohl přispět k rozhodnutí císaře Josefa II. vydat Toleranční patent v roce 1781.⁴⁰

V roce 1783 zdědila kunštátské panství Marie Anna von Honrichs. Tento rod zůstal v čele panství do roku 1901. Napoleonské války měly negativní hospodářský dopad na Olešnicko. Po bitvě u Slavkova 2. prosince 1805 utíkalo přes kunštátský kraj mnoho rakouských a ruských vojáků směrem na Olomouc. Dne 17. července 1809 přitáhli do Olešnice Francouzi, kteří zde zůstali ubytovaní do 26. srpna. Francouzi se však znovu 23. července 1810 vrátili a odešli až 1. listopadu. Místní lidé jim museli mezitím obstarávat jídlo, seno, slámu, obilí, dobytek apod.⁴¹

Po napoleonských válkách zažila Olešnice další neštěstí. 25. července 1827 zde vypukl velký požár. Domy byly především ze dřeva a spojené u sebe. Proto není divu, že se oheň rychle šířil. Vyhořelo 73 domů. Při této tragédii oheň zachvátil i školu, kostel, pivovar a radnici, kde byl umístěn městský archiv a městské knihy.⁴² „*Po ohni nastaly Olešnickým smutné časy. Mnoho lidí bylo bez přístřeší a bez chleba. Začínaly žně a nebylo kam úrodu sklídit.*“⁴³ Dalších několik let museli lidé pracovat na opravách a stavení svých obydlí či veřejných staveb.

V roce 1848 dochází ke zrušení poddanství. Toho roku zavedli v městečku i „národní gardu“, kterou mohly mít obce s více než 1000 obyvatel. Tento počet obyvatel splňovala na kunštátském panství jen Olešnice. Do gardy nastoupilo 125 mužů. Mužům chybělo dostatečné vybavení v podobě zbraní a stejnokrojů. V gardě panovaly různé rozpory, a tak roku 1851 došlo k jejímu rozpuštění.⁴⁴ Z Boskovic se stal správní okres a z Kunštátu okres soudní. Proti tomu se postavili občané z Olešnice. Nechtěli, aby Kunštát byl soudním okresem, neboť

---

³⁹ PEŠA, Zdeněk. *Mikroregion Olešnicko*. Olešnice: DSO mikroregionu Olešnicko a město Olešnice, 2005, s. 38.

⁴⁰ VIŠINKA, Josef. *Dějiny městečka Olešnice*. Olešnice: Ing. Radim Višinka, 1995, s. 47-48.

⁴¹ Tamtéž, s. 62-64.

⁴² PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – Kapitoly z historie*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2016, s. 65.

⁴³ VIŠINKA, Josef. *Dějiny městečka Olešnice*. Olešnice: Ing. Radim Višinka, 1995, s. 68.

⁴⁴ PEŠA, Zdeněk. *Mikroregion Olešnicko*. Olešnice: DSO mikroregionu Olešnicko a město Olešnice, 2005, s. 40.

Olešnice měla téměř o dvojnásobek více obyvatelstva. Baron Honrichs však nabídl prostory na kunštátském zámku, a tak Olešnice ztratila naději stát se soudním okresem.⁴⁵

Druhá polovina 19. století je spojena s rozkvětem městečka. V obci byla zřízena občanská záložna, poštovní úřad, telegraf, chudobinec, sirotčinec apod. Dařilo se i v průmyslové oblasti. Vznikla továrna na limonádu a umělé květiny.⁴⁶ Národní uvědomování se projevilo i v Olešnici, kdy vznikal četný počet spolků. Mezi ten nejvýraznější se řadil spolek divadelní. Zde je nutné připomenout osobu faráře Pleskače, který psal pohádky, pověsti, písně i divadelní hry. Další byl čtenářský a pěvecký spolek Dalibor a Vlastimila, Sokol a hasičský spolek.⁴⁷

V roce 1901 zdědil kunštátské panství František hrabě Coudenhove.⁴⁸ Atentát na rakouského následovníka trůnu Františka Ferdinanda d'Esteho a jeho choť posloužil jako záminka pro vypuknutí 1. světové války. Do této války během 4 let narukovalo více než 350 olešnických mužů.⁴⁹ V Olešnici došlo k vyhlášení mobilizace 2. srpna 1914. „*Nastal nářek a pláč v každém domě. Muži nesli tuto zprávu odhodlaně, avšak hůř bylo se ženami.*“⁵⁰ Postupně byly uloženy dodávky obilí, sepisovalo se zboží, konaly se různé sbírky, zdražovalo se apod. Ženy a děti zastávaly mužské práce.

Po vzniku Československa byla do Olešnice zavedena roku 1922 elektrifikace a o rok později telefon. Zlepšilo se i autobusové spojení.⁵¹ Dalšímu rozvoji učinila přítrž Velká hospodářská krize. Finanční tíseň a nezaměstnanost zasáhla celý svět. V Olešnici se ji snažili vyřešit veřejně prospěšnými pracemi, regulací potoka, výstavbou koupališť apod. V důsledku krize ukončila provoz i olešnická textilní továrna v roce 1934.⁵²

Postupná rozpínavost nacistického Německa vyvrcholila Mnichovskou dohodou, po které Hitler zabral Sudety. To mu otevřelo další cestu pro obsazení Československa a následnému vytvoření Protektorátu Čechy a Morava. Němci se snažili o co největší germanizaci a zavedli řízené hospodářství. Mnoho občanů bylo odvezeno na práce v Říši. V roce 1944 rozšířila svoji působnost na Olešnicku partyzánská skupina Jermak. Za

⁴⁵ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – Kapitoly z historie*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2016, s. 66.

⁴⁶ Tamtéž, s. 70.

⁴⁷ Tamtéž, s. 71-72.

⁴⁸ PEŠA, Zdeněk. *Mikroregion Olešnicko*. Olešnice: DSO mikroregionu Olešnicko a město Olešnice, 2005, s. 43.

⁴⁹ Tamtéž, s. 44.

⁵⁰ Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 39.

⁵¹ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – Kapitoly z historie*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2016, s. 83.

⁵² Tamtéž, s. 86.

odbojovou činnost byl popraven i olešnický rodák Karel Čápek. Osvobozovací jednotky se dostavily do Olešnice 10. května 1945. Po skončení války odešlo 30 rodin do pohraničí.⁵³

S nově nastoupenou komunistickou nadvládou se pojí řada vykonstruovaných soudních procesů. Dodnes bolestivou vzpomínkou v srdcích olešnických občanů zůstává zinscenovaný soudní proces z roku 1953, který se konal v olešnické sokolovně. Obec Křtěnov přilákala pozornost komunistické strany ve volbách v roce 1948, kdy většina obyvatel se rozhodla hodit do volební urny bílé lístky, které znamenaly projev nesouhlasu se stranou. Další nelibostí, kterou strana na území mikroregionu spatřovala, byla rozšířená křesťanská víra. Komunisté se snažili místní občany nějakým způsobem zastrašit. Naskytla se jim příležitost, když byl za krádeže uvězněn bývalý partyzán ze skupiny Jermak Josef Matouš. Po propuštění z vazby se vydával za západního agenta odbojové skupiny a navštěvoval lidi, které se snažil nabádat k protikomunistickým akcím. Na podzim 1952 odešel do Kunic, kde postřelil tamějšího předsedu KSČ. Po zatčení udal všechny, které navštívil. V únoru 1953 došlo k zatýkání obyvatel z Crhova, Křtěnova, Kunic, Prosetína a Ústupu, kteří byli odvezeni do věznice v Brně. Na základě vykonstruovaných obvinění se konal v dubnu 1953 v olešnické sokolovně veřejný soud. Obžalovaní byli tak psychicky zlomeni, že se k činům přiznali. Za jejich „protistátní“ jednání jim byly přiděleny 2 tresty smrti, jedno doživotí a 8 osobám pobyt v žaláři od 5 do 20 let. Trestu smrti se nevyhnul ani Josef Matouš. Rodiny odsouzených byly donuceny se odstěhovat a byl jim sebrán veškerý majetek.⁵⁴ Odsouzení byli plně rehabilitováni až podle zákona z roku 1990, kterého se dožil pouze jeden z obžalovaných.

V roce 1999 se Olešnice zapojila do projektu s názvem „Vesnice roku“. Slavnostní vyhodnocení se konalo 7. listopadu na Velehradě. Olešnice se překvapivě stala vítězem z asi 4000 přihlášených obcí.⁵⁵ Další úspěch obec zaznamenala 3. prosince 1999, kdy podpis od Václava Klause znamenal pro Olešnici statut města.⁵⁶

---

⁵³ PEŠA, Zdeněk. *Mikroregion Olešnicko*. Olešnice: DSO mikroregionu Olešnicko a město Olešnice, 2005, s. 45-46.

⁵⁴ PTÁČEK, Lubomír. *Historie: Olešnický proces*. In: archiv.neviditelnypes.lidovky.cz [online]. [cit. 01. 04. 2018]. Dostupné z: http://archiv.neviditelnypes.lidovky.cz/clanky/2003/09/32511_11_13_0.html

⁵⁵ Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 256.

⁵⁶ Tamtéž, s. 255.

2 Vývoj školství v českých zemích

V roce 863 pozval kníže Rostislav na území Velkomoravské říše byzantské věrozvěsty Cyrila a Metoděje, kteří bývají označováni za „první učitele národa“. Společně přepisovali řecky psané knihy do staroslověnštiny a Cyril vytvořil první slovanskou abecedu tzv. hlaholici. Zřejmě zřizovali i první školy, kde se nastávající kněží učili novému jazyku.⁵⁷ Staroslověnská bohoslužba se rozšířila do Čech poté, co český kníže Bořivoj přijal křest od Metoděje.⁵⁸ Asi v roce 890 vznikla slovanská škola při kostele Panny Marie na Pražském hradě, kde se dle legend vzdělával i kníže Václav.⁵⁹ V roce 895 se Spytihněv I. odpoutal od Velké Moravy a začal se orientovat na Východofranskou říši, čímž další vývoj českých zemí směřoval k latinské liturgii. Staroslovanský jazyk přetrval v sázavském klášteře do konce 11. století.⁶⁰

Šíření křesťanství přispělo ke vzniku klášterních a katedrálních škol. Po založení pražského biskupství vznikla katedrální škola při kostele sv. Víta na Pražském hradě. Mezi řády zakládající klášterní školy patřili benediktini, premonstráti či dominikáni.⁶¹ Tyto typy škol byly původně určeny pouze pro chlapce, kteří se rozhodli pro kněžskou cestu. Vyučovalo se latině, triviu a kvadriviu. Postupně se uplatňovaly tzv. farní školy, které zajišťovaly elementární vzdělání s vyučováním katechismu a trivia.⁶²

Během křížáckých válek se zvýšila ve Středozezemním moři, v západní a střední Evropě poptávka po obchodech, které se nacházely především ve městech. Měšťané bohatli čím dál tím více, čímž narůstalo i jejich stavovské sebevědomí. Obchody a s nimi spojená politická a hospodářská jednání vyžadovaly znalosti, které jim nemohly církevní školy poskytnout.⁶³ Postupně je ve 13. století nahradila síť městských škol, které byly praktičtěji zaměřené. Dělili se na nižší a vyšší a věnovali se zde vědomostem týkajících se řemesel a obchodů.⁶⁴ Mezi

---

⁵⁷ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 2. dopl. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, s. 49.

⁵⁸ ŠTVERÁK, Vladimír. – ČADSKÁ, Milada. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. 2. dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2001, s. 27.

⁵⁹ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 2. dopl. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, s. 49-50.

⁶⁰ ŠTVERÁK, Vladimír. – ČADSKÁ, Milada. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. 2. dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2001, s. 27-28.

⁶¹ HÁBL, Jan – JANIŠ, Kamil ml.. *Přehled dějin pedagogiky*. Hradec Králové: GAUDEAMUS, Univerzita Hradec Králové, 2010, s. 74.

⁶² KRÁLÍKOVÁ, M. – NEČESANÝ, J. – SPĚVÁČEK, V. *Nástin vývoje všeobecného vzdělávání v českých zemích*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 13-14.

⁶³ VÁŇA, Josef a kol. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963, s. 35.

⁶⁴ ŠTVERÁK, Vladimír. – ČADSKÁ, Milada. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. 2. dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2001, s. 34.

nejnižší patřily tzv. dětinské a pokoutní (soukromé) školy, kde se děti učily čtení a psaní v českém jazyce.⁶⁵ Vyšší stupeň představovaly latinské partikulární školy, které poskytovaly hlubší vzdělávání nad rámec základního vědění.⁶⁶ V této době se uplatňovalo memorování jako jediná vyučovací metoda.⁶⁷

Nejvyšší stupeň vzdělání poskytovaly vysoké školy. Karel IV. se rozhodl, že založí po vzoru Pařížského vysokého učení univerzitu v Praze, která se svého otevření dočkala v roce 1348. Karla motivovaly i vlastenecké důvody pro vytvoření. Navíc čeští studenti nemuseli dojíždět daleko do ciziny. Vyučovalo se v latině, čili sem docházeli i posluchači jiné národnosti.⁶⁸

Během 14. století se v českých zemích objevily sociální nepokoje. Chudina si začala všímat nerovnoměrného postavení a materiálních rozdílů. Chtěli se naučit číst, aby dokázali vyložit Písmo svaté, a tím si obhájit práva svého postavení ve společnosti. Vůbec poprvé se v české historii objevuje boj o právo samostatného myšlení a poznání. Mezi nejradikálnější reformátory se řadí Jan Hus. Husité prosazovali zpřístupnění vzdělávání všem v češtině.⁶⁹ Husitské války pozastavily na nějaký čas vývoj českého školství.

Na husitské národní programové hnutí navázala Jednota bratrská, která také usilovala o vzdělání širokých mas lidí a prosazení českého jazyka. Celkem existovaly tři typy škol českých bratří: elementární u bratrských sborů, nižší a vyšší bratrské školy. Důležitou osobou se stal Jan Blahoslav, který se zasloužil o česky psané učebnice a o vznik Bible kralické.⁷⁰ Členem Jednoty bratrské byl i Jan Amos Komenský, který patří k největším českým učencům. Po bitvě na Bílé hoře byli všichni nekatoličtí pedagogové vypuzeni a novými nositeli vzdělanosti se stali jezuité.⁷¹ Komenský našel nové zázemí v polském Lešně, kde začal pracovat s myšlenkou reformy školství na základě systému vlastních pedagogických názorů, kterou se mu podařilo prosadit. Komenského Didaktika je první uspořádané dílo, ve kterém shrnul teorii vyučování, výchovy a názory ohledně školské organizace. Jelikož i on sám

---

⁶⁵ VÁŇA, Josef a kol. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963, s. 42.

⁶⁶ ŠTVERÁK, Vladimír – ČADSKÁ, Milada. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. 2. dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2001, s. 34.

⁶⁷ VÁŇA, Josef a kol. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963, s. 43.

⁶⁸ HÁBL, Jan – JANIŠ, Kamil muž I. *Přehled dějin pedagogiky*. Hradec Králové: GAUDEAMUS, Univerzita Hradec Králové, 2010, s. 32-33.

⁶⁹ KRÁLÍKOVÁ, M. – NEČESANÝ, J. – SPĚVÁČEK, V. *Nástin vývoje všeobecného vzdělávání v českých zemích*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 17.

⁷⁰ ŠTVERÁK, Vladimír. – ČADSKÁ, Milada. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. 2. dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2001, s. 45.

⁷¹ VÁŇA, Josef a kol. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 51.

pocházel z chudších poměrů, tak usiloval o zajištění vzdělanosti všem bez rozdílu majetku. Jeho nápady na zlepšení české školské soustavy však zůstaly až do 19. století tabu.⁷²

Jezuité zřizovali šestitřídní latinské školy, kde se přednášelo latině, sedmeru svobodných umění a náboženství. Žáky také hojně zapojovali do divadelních her a tělesné výchovy.⁷³ Celková úroveň školství pod vedením katolické církve upadla. Byla nouze o učebnice a také o vzdělané učitele. Celou situaci změnila tereziánské reformy, které se uskutečnily v poslední třetině 18. století. Habsburský absolutismus potřeboval hospodářsky silný stát, čehož by docílil pouze kvalitní produkcí, státní administrativou a armádou. Negramotnost by zpomalovala vývoj celé monarchie, proto další krok vedl k reorganizaci školství. K rychlejší realizaci přispělo i zrušení jezuitského řádu v roce 1773. Roku 1774 vydal Jan Ignác Felbiger nový školní zákon, který nařizoval šestiletou povinnou školní docházku a zavedl 3 nové typy škol: triviální, hlavní a normální. Zodpovědnost za školní oblast přešla do rukou státu.⁷⁴

Proti sílící centralizaci a germanizaci uvnitř císařství se ohradily některé národy. V českých zemích to vypuklo v národní obrození. Učitelé usilovali o zrovnoprávnění českého a německého jazyka a prostřednictvím národní kultury chtěli probudit lásku k vlasti u dětí. Začal se vyučovat dějepis, zeměpis, přírodopis, zdravotní věda atd. Propagovali se národní spolky a česky psané knihy. Učitelé se stali průbojnějšími. Bojovali za osmiletou povinnou školní docházku a usilovali, aby bylo maximálně 80 žáků v jedné třídě.⁷⁵ Objevovaly se zde nápady na novou reformu školství v duchu vlastenectví, z nichž pravděpodobně nejpromyšlenější nápad na změnu měl Karel Slavoj Amerling. Demokratizace školství v českých zemích byla nakonec potlačena.

Bachovský absolutismus navrátil dozor nad školstvím církvi, která schvalovala učebnice, dosazovala nové učitele na volné pozice apod. Prosincová ústava z roku 1867 dala nový impuls k rozvoji školství.⁷⁶ Důležitým mezníkem se stal rok 1869, kdy říšská rada přijala nový říšský školní zákon (tzv. Hasnerův), který nahradil Všeobecný školní řád z roku 1774. Definitivně převzal stát kontrolu nad školami, pro které byly zřizovány jednotlivé místní, okresní a zemské školní rady. Hasnerův zákon stanovil osmileté obecné a měšťanské

---

⁷² VÁŇA, Josef a kol. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 59-83.

⁷³ Tamtéž, s. 55.

⁷⁴ Tamtéž, s. 118-121.

⁷⁵ Tamtéž, s. 132-134.

⁷⁶ KRÁLÍKOVÁ, M. – NEČESANÝ, J. – SPĚVÁČEK, V. *Nástin vývoje všeobecného vzdělávání v českých zemích*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 31.

školy a pro budoucí pedagogy zavedl čtyřleté učitelské ústavy.⁷⁷ Díky zkvalitnění elementárního vzdělání vymizel postupně analfabetismus.

Během první světové války se pozastavil další vývoj ve sféře vzdělávání, neboť mnoho učitelů bylo rekrutováno na frontu. Školní budovy se často měnily v lazarety. Ve výuce scházely učebnice, sešity, psací potřeby atd. V zimních měsících chyběl na školách materiál na topení a mezi dětmi se šířily smrtelné nemoci.⁷⁸

Nová naděje pro české obyvatelstvo svítla po založení vlastního československého státu. Lidé bojkotovali dřívější habsburské zvyky. První větší prvorepublikovou změnu ve školství zaznamenal zákon z roku 1919, který zrušil celibát učitelek.⁷⁹ Malý školský zákon z roku 1922 nastolil osmiletou povinnou školní docházku pro celé Československo. Školní výuka byla obohacena o občanskou nauku a ruční práce pro chlapce.⁸⁰ Na jednoho učitele mělo připadnout maximálně 65 žáků. Zrušením novely z roku 1883 byly zamítnuty jakékoli úlevy ve školní docházce.⁸¹

Jedno z nejhrošších období zažila republika během fašistické okupace, která vyvrcholila vytvořením nového státu Protektorát Čechy a Morava. Celý proces otřásl i ve školském odvětví. Němci postupně likvidovali českou inteligenci a propagovali ideu Velkoněmecké říše. V listopadu 1939 uzavřeli nacisté vysoké školy. Stejně tak omezovali provoz některých českých středních škol. Protektorátní Ministerstvo školství a národní osvěty v čele s Emanuelem Moravcem směřovalo k převýchově české mládeže ve prospěch Hitlerova Německa. Od roku 1940 se stala dominantním předmětem němčina. Děti musely povinně provádět sběr kostí, kovů, papírů, textilů, léčivých bylin atd. Z měšťanek se staly čtyřtřídní hlavní výběrové školy, na které se skládaly přijímací zkoušky.⁸² V roce 1942 byly zrušeny zemské školní rady a jejich pravomoc převzalo ministerstvo. O rok později

---

⁷⁷ VÁŇA, Josef a kol. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963, s. 155-157.

⁷⁸ KRÁLÍKOVÁ, M. – NEČESANÝ, J. – SPĚVÁČEK, V. *Nástin vývoje všeobecného vzdělávání v českých zemích*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 43.

⁷⁹ ŠTVERÁK, Vladimír. – ČADSKÁ, Milada. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. 2. dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2001, s. 79.

⁸⁰ HÁBL, Jan – JANIŠ, Kamil ml.. *Přehled dějin pedagogiky*. Hradec Králové: GAUDEAMUS, Univerzita Hradec Králové, 2010, s. 102.

⁸¹ ŠTVERÁK, Vladimír. – ČADSKÁ, Milada. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. 2. dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2001, s. 81.

⁸² VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 127-129.

následovalo zastavení činnosti okresních školních výborů, místních výborů a místních školních rad, jejichž kompetence přešly na starosty obcí.⁸³

Zklamání ze zrady západních mocností během Mnichovské konference a osvobození země Rudou armádou ovlivnilo myšlení především mladých lidí, kteří začali upřednostňovat spolupráci se SSSR. Po tzv. únorovém puči se moci ujali komunisté, kteří se inspirovali sovětským vzorem a pracovali na budování jednotné socialistické školy. Tento model si prošel 4 velkými reformami, které především pozměnily délku povinné školní docházky z osmi na devět až deset let.⁸⁴ Důležitost se kladla na kolektivnost, dogmaticčnost, neologizaci, indoktrinaci, nivelizaci, přičemž učitel vedl během výkladu monolog a žák zůstával pasivní, čímž se zamezilo vzniku vzdělaných elit. Učitelé nebo žáci, kteří projevovali nesouhlas s komunistickou ideologií, byli vyloučeni ze škol.⁸⁵ Prioritním jazykem se stala ruština. Strana pořádala slavnostní rituály, které fungovaly jako propaganda zobrazující komunistické úspěchy, plány a myšlenky, ve kterých se snažili vytvořit iluzi dokonale fungujícího státu. Těchto oslav se museli i žáci pravidelně účastnit (např. oslav 1. máje). Dále děti vyráběly různé nástěnky, které připomínaly významné komunistické události. Volný čas po vyučování trávil v mládežnické organizaci „Pionýr“.

Pád socialismu navrátil školám samostatnost. Opět se začaly zřizovat soukromé a církevní školní instituce a také přibývaly nové střední a vysoké školy. Od roku 1996 platí devítiletá školní docházka.⁸⁶

---

⁸³ KLOČKOVÁ, Lenka. *MMŠMT od roku 1848 do současnosti*. In: mšmt.cz [online]. [cit. 19. 02. 2019]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/165-let-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy>

⁸⁴ ČERMÁKOVÁ, Marie. Formování totalitního školství v poválečném Československu. *Pedagogika*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1991, 41 (3), s. 324-33.

⁸⁵ HÁBL, Jan – JANIŠ, Kamil ml.. *Přehled dějin pedagogiky*. Hradec Králové: GAUDEAMUS, Univerzita Hradec Králové, 2010, s. 107-108.

⁸⁶ *Historička: Školství v posledním století odráží vývoj celé země*. In: ceskenoviny.cz [online]. 05. 08. 2018 [cit. 25. 02. 2019]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/historicka-skolstvi-v-poslednim-stoleti-odrazi-vyvoj-cele-zeme/1649321>

3 Vývoj školství v Olešnici

Školství v Olešnici patří k těm nejdéle se vyvíjejícím z celého mikroregionu. Město se stalo spádovým centrem, kam děti z okolních vesnic dojíždějí za vzděláváním. Dnes nabízí mateřskou, základní a střední školu.

3.1 Historie elementárního školství v Olešnici

V Olešnici se v průběhu času nacházely celkem 4 školní budovy. Původní dřevěná stála mezi kostelem a radnicí. Z důvodu přibývajících počtu dětí se ke konci 18. století přesunula do kamenných prostorů, které sdílela společně s masnými krámy. Místnosti se musely kvůli navyšující se kapacitě stále přebudovávat. Zákony z let 1870 nařizovaly pojmout maximálně 80 dětí v jedné třídě, proto obec hledala opět nové prostranství, kam by přemístila školní výuku, které se nakonec naskytlo v bývalé tkalcovské továrně. Dnes se jedná o budovu kulturního domu. Další léta opět zaznamenaly problémy s nedostatkem místa, proto došlo v roce 1908 ke stavbě poslední školní instituce, která zajišťuje školní vyučování dodnes. Následující text pojednává o historickém vývoji těchto 4 škol od počátků až do současné doby.

3.1.1 Období do roku 1789

Je obtížné stanovit, kdy přesně vznikla olešnická škola. Četné požáry, které pohltily Olešnici, zdevastovaly mnoho dokumentů, které pravděpodobně informovaly i o původu školy. Primárním pramenem o počátku olešnického školství se stala školní kronika založena Janem Hylákem roku 1878.

Obecně se předpokládá, že olešnické školství se vyvíjelo zároveň s církevní správou. První zpráva o olešnické faře se vztahuje k roku 1369. Obsazení olešnické fary záviselo na náboženském smýšlení majitelů panství. Sledem událostí se v obci vystřídali katoličtí, husitští a českobratrští kněží.⁸⁷ Olešnice patřila k farnosti kunštátské, od které se odtrhla až roku 1658 po příchodu katolického faráře Jana Mádera do Olešnice. Ten zavedl v roce 1663 matriku, ze

---

⁸⁷ SOKA Blansko, fond Národní škola Olešnice, i. č. 474, Školní kronika (1878-1939), fol. 19.

které jsou známy jména světských učitelů. Prvním takovým učitelem byl Tomáš Vrbálek, který zde působil v letech 1673 - 1676.⁸⁸

Původní škola se nacházela mezi radnicí a farním kostelem. Jednalo se o dřevěnou budovu o dvou místnostech.⁸⁹ V letech 1767 – 1774 byly ve třídě umístěny tři stolky, za které mohlo zasednout maximálně 20 dětí, což v té době plně vyhovovalo.⁹⁰ „*Návštěva školy byla velmi slabá i bylo tehdy málo žáků, kteří by déle jednoho měsíce byli školu navštěvovali.*“ V roce 1774 byly stolky nahrazeny lavicemi.⁹¹ Návštěvnost školy závisela na ročním období, která se každoročně navyšovala přes zimu, kdy někteří dokonce seděli pro nedostatek místa na zemi.⁹²

Zavedením povinné školní docházky vzrostl počet dětí. Olešnickou školu navštěvovaly i děti z vesnic patřící k olešnické farnosti. Když 26. června 1789 přišel do Olešnice krajský školní komisař, usoudil, že škola nestačí pro takové množství žáků. Celkově dezolátní stav budovy také nepřispěl ke zlepšení situace.⁹³

3.1.2 Období od roku 1789 do roku 1873

Po návštěvě inspektora se komise usnesla, že škola potřebuje nové prostory. Finance pro nové stavení obstaral Ignác, svobodný pán Honrichs, tehdejší majitel kunštátského panství. Nová kamenná škola se nacházela nedaleko staré budovy a dělila se o prostory s masnými krámy, které měly své sídlo v přízemí.⁹⁴ Měla jednu učebnu a vymezovala se místem pro asi 100 žáků. V budově byl umístěn i byt pro učitele se dvěma světnicemi, kuchyní a sklepem. Paradoxem je, že do školy docházelo přibližně 40 žáků, ačkoliv počet školou povinných byl přibližně 200 žáků.⁹⁵

---

⁸⁸ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 8.

⁸⁹ učirna a byt učitele

⁹⁰ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 9.

⁹¹ SOKA Blansko, fond Národní škola Olešnice, i. č. 474, Školní kronika (1878-1939), fol. 19.

⁹² VIŠINKA, Josef. *Dějiny městečka Olešnice*. Olešnice: Ing. Radim Višinka, 1995, s. 35.

⁹³ Tamtéž, s. 56-57.

⁹⁴ PEŠA, Zdeněk. *Olešnická škola*. Olešnice: Město Olešnice, 2005, s. 7.

⁹⁵ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 14.

V roce 1827 vypukl v Olešnici požár, který zdevastoval bývalou dřevěnou školu. Zděná škola na masných krámech měla pouze dřevěnou střechu, čili její škody nebyly tak enormní. Její oprava proběhla ještě v roce 1827.⁹⁶

Velmi respektovanou osobností na olešnické škole se stal František Slaviček, který přišel roku 1840 z Vítochova. „*Starí lidé vyprávěli o jeho přísné metodě vyučování. Na děkanství do Bořitova chodilo na Slavička dosti stížností. Lidé si stěžovali, že moc děti bije, kleje, že vysedává na Panském domě a děti vyučuje místo něj jeho dcera apod.*“ I přes všechny výtky na jeho osobu se však jednalo o všestranně zaměřeného muže. Věnoval se psaní básní, kostelních písní a rozprávek.⁹⁷ Některé z nich jsou dochované až dodnes. Za jeho přítomnosti chodily do školy děti z Crhova, Kněževsi, Křtěnova, Lhoty, Ústupu a Evangelické obce olešnické. Do roku 1847 vyučoval Slaviček společně s Janem Piknou 350 - 400 dětí.⁹⁸ Později přiřadili Kněževs pro bližší vzdálenost k Trpínu. V roce 1868 se osamostatnila škola v Crhově a Ústupu.

Až do roku 1847 bydlel Slaviček v učitelském bytu. Toho roku se musel ale přestěhovat, neboť dětí přibývalo a z jeho obydlí vytvořili druhou třídu, ve které se roku 1849 zřítíl strop. Spadl naštěstí mimo dobu vyučování, a tak nedošlo k žádnému zranění. I když proběhla rekonstrukce místnosti, tak dvě třídy nepostačovaly. Vyžadovalo to zřídit třídu třetí. Jako východisko se nabízelo zrušit masné krámy v přízemí, ale proti tomu se vzbouřili řezníci. Radní nakonec uvolnili prostory bývalého hostince na radnici.⁹⁹ V roce 1857 činil plat nadučitele ročně 380 zlatých. Mladší učitelé měli 120 – 150 zlatých.¹⁰⁰ Podle zákona z roku 1870 nesměl počet žactva v jedné třídě překročit hranici 80 osob. Z toho bylo evidentní, že na olešnické škole nastane brzy reorganizace. V roce 1873 přišlo od okresního hejtmanství nařízení ke stavbě nové školy.¹⁰¹

3.1.3 Období od roku 1873 do roku 1903

Mnoho stoupenců tíhlo k názoru, že by škola měla stát na náměstí. Snili o přestavbě pivovaru na školu. Právováreční měšťané však proti tomuto protestovali. Po požáru domu

⁹⁶ VIŠINKA, Josef. *Dějiny městečka Olešnice*. Olešnice: Ing. Radim Višinka, 1995, s. 69.

⁹⁷ Tamtéž, s. 125.

⁹⁸ SOKA Blansko, fond Národní škola Olešnice, i. č. 474, Školní kronika (1878-1939), fol. 20.

⁹⁹ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 15.

¹⁰⁰ SOKA Blansko, fond Národní škola Olešnice, i. č. 474, Školní kronika (1878-1939), fol. 21.

¹⁰¹ Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 18.

č. p. 21 v srpnu 1873 se obec usnesla, že její spolu se sousedící radnicí nabídne pro školní účely. Zásadně proti tomuto výroku se postavil bývalý starosta obce Hynek Puchar.¹⁰² Vyhořelá třída byla přesunuta do tehdejší budovy chudobince. Hylák označuje v kronice učebnu za mučírnu. „*Tamní světnice, sloužící za učírnu, byla malá a vlhká, tak že pod nohama dětí voda stávala, se zdí se jen lilo a po stranách světnice rostly houby.* Učitelé apelovali na místní školní radu, aby třídu přesunula. Tomu se stalo v dubnu 1874. Třetí třídu umístili do domu č. p. 92. Kapacita učeben stále nestačila, a tak byla zařízena třída čtvrtá, pro jejíž účely musely být opět najímány nové domy. Roku 1875 nastoupila slečna Fr. Truhlářová, první učitelka v historii olešnického školství, která vyučovala ruční práce.¹⁰³

Po dlouhých diskuzích o umístění nové školní budovy nakonec školní výbor kývl roku 1875 na nabídku majitele bývalé tkalcovské továrny J. Mullyho z Vídně, který umožnil prodej fabriky pro potřeby školy.¹⁰⁴ Historie této budovy se připomíná roku 1809-10, kdy ji nechal vystavět Řehoř Sperát.¹⁰⁵ V této době působil jako nadučitel od roku 1873 Jan Hylák.¹⁰⁶

Rekonstrukce nově zakoupených prostorů probíhala do roku 1877. Komplex stavby poskytoval zpočátku čtyři učebny a byty pro učitele. V roce 1883 se vyučovalo už v pěti třídách, ke kterým se roku 1885 přidala třída šestá. Škola pojala toho roku 507 dětí, což bylo v období, kdy v Olešnici žilo nejvíce obyvatel z celé historie.¹⁰⁷ V roce 1901 odešel ze zdravotních důvodů Jan Hylák. Do řídicího úřadu nastoupil Josef Marek. Za jeho působení vznikla třída sedmá.¹⁰⁸

3.1.4 Období od roku 1903 do roku 1914

V roce 1903 navrhl Josef Marek vznik soukromé měšťanské školy pro chlapce. Dříve podal čtyři žádosti o zřízení veřejné měšťanské školy, ale ty byly zamítnuty. Obec návrh schválila 2. července 1904 s podmínkou vzniku tzv. „školského spolku“, který měl být garantem celého projektu.¹⁰⁹ Lidé byli v tomto projektu zainteresováni a tento námět podpořili.

¹⁰² VIŠINKA, Josef. *Dějiny městečka Olešnice*. Olešnice: Ing. Radim Višinka, 1995, s. 122.

¹⁰³ SOKA Blansko, fond Národní škola Olešnice, i. č. 474, Školní kronika (1878-1939), fol. 22-23.

¹⁰⁴ VIŠINKA, Josef. *Dějiny městečka Olešnice*. Olešnice: Ing. Radim Višinka, 1995, s. 122.

¹⁰⁵ PEŠA, Zdeněk. *Mikroregion Olešnicko*. Olešnice: DSO mikroregionu Olešnicko a město Olešnice, 2005, s. 39.

¹⁰⁶ PEŠA, Zdeněk. *Olešnická škola*. Olešnice: DSO mikroregionu Olešnicko a město Olešnice, 2005, s. 13.

¹⁰⁷ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 25.

¹⁰⁸ PEŠA, Zdeněk. *Olešnická škola*. Olešnice: DSO mikroregionu Olešnicko a město Olešnice, 2005, s. 17-18.

¹⁰⁹ SOKA Blansko, fond Národní škola Olešnice, i. č. 474, Školní kronika (1878-1939), fol. 28.

Dne 10. srpna 1904 obec definitivně rozhodla o vzniku školy. Vyučování započalo počátkem školního roku 1904/1905.¹¹⁰ Školné činilo 20 korun. Poplatky majetně chudým byly odpuštěny a spolek jim přidělil navíc zadarmo učebnice a rekvizity.¹¹¹ Měšťanská škola sdílela prostory společně se školou obecnou, která musela snížit počet tříd z šesti na pět, aby jednu přenechala měšťanské škole, kterou navštěvovalo 53 chlapců. Na obecné škole zůstalo 372 žáků.¹¹² Tehdejší starosta Neumann zařídil během roku zestátnění měšťanské školy, o to větší zájem nyní jevíli místní. Zvýšil se i počet jejich tříd, za to učebny obecné školy se redukovaly. Ve školním roce 1906/07 musela být první třída školy obecné umístěna v zasedacím sále radnice.¹¹³ Opět nastaly komplikace s prostorem, tato kapacita místa nestačila. Ani stav staré budovy nedovoloval přístavbu, proto roku 1906 schválil obecní výbor zřídit novou školní budovu.¹¹⁴

S tím přišla vlna oponentů, kterým se nezdáli příliš vysoké poplatky, a navíc okolním obcím¹¹⁵ se nelíbilo, že by děti měly delší cestu do školy. Proto se obec rozhodla, že ponese náklady na výstavbu sama. Bylo několik návrhů na umístění nové školy. Nakonec se rozhodlo o postavení budovy místo domků č. p. 107, 109 a 260. Po odkoupení a dohodnutí s původními majiteli chalup svěřili plány pro stavbu Šimkovi z Kunštátu.¹¹⁶ Stavební práce započaly 14. srpna 1908. Kámen se dovážel z místního lomu, stejně tak i dřevo použili z místních lesů. Práce se schylovaly ke konci v létě 1910.¹¹⁷

Škola zahájila svůj provoz 16. září 1910 s počtem 376 žáků v obecné škole a 78 chlapců ve škole měšťanské.¹¹⁸ Už od roku 1907 se snažili vyřešit společnou koexistenci dívek a chlapců na měšťanské škole, kterou zakazoval paragraf 19 říšského školního zákoníku. Zlom nastal roku 1910, kdy zemská školní rada umožnila hospitaci děvčat na těchto školách. V Olešnici se počet hospitantek počátku pohyboval okolo 20.¹¹⁹

---

¹¹⁰ SOKA Blansko, fond Národní škola Olešnice, i. č. 474, Školní kronika (1878-1939), fol. 29.

¹¹¹ Tamtéž, fol. 30.

¹¹² VIŠINKA, Josef. *Dějiny městečka Olešnice*. Olešnice: Ing. Radim Višinka, 1995, s. 146.

¹¹³ SOKA Blansko, fond Národní škola Olešnice, i. č. 474, Školní kronika (1878-1939), fol. 31.

¹¹⁴ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 31.

¹¹⁵ Křtěnovu a Lhotě

¹¹⁶ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 33.

¹¹⁷ VIŠINKA, Josef. *Dějiny městečka Olešnice*. Olešnice: Ing. Radim Višinka, 1995, s. 148.

¹¹⁸ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 36.

¹¹⁹ PEŠA, Zdeněk. *Olešnická škola*. Olešnice: DSO mikroregionu Olešnicko a město Olešnice, 2005, s. 20-21.

Lhota a Křtěnov se stále snažily vymanit z područí olešnické školy a zřídit si vlastní jednotřídní učebny. Uspěla jen Lhota, která si musela vše zařídit sama včetně sehnání peněz na výstavbu. Lhota byla oficiálně odloučena od Olešnice v roce 1911.¹²⁰

3.1.5 Období od roku 1914 do roku 1938

První světová válka poznamenala chod školy, kdy několik učitelů narukovalo. Tato okolnost vedla ke snížení vyučovacích hodin pro nedostatek učitelů. Děti zase vypomáhaly místo tatínek s hospodářstvím především v období sklizně. Zbytek učitelstva sepisoval obilní zásoby a osevní plochy. V roce 1918 se vyučovalo 3-4 dny v týdnu. Po vzniku První republiky asistovali učitelé u kolkování bankovek.¹²¹

Z chlapecké měšťanské školy se stává smíšená měšťanská škola v roce 1919-20. V roce 1919 zrušili zákon o celibátu pro učitelky, a tak se roku 1925 vdala jako první učitelka na olešnické škole Marie Vobejdová. „*V dalších několika letech nestalo se z pohledu na dění školy nic významného. Přicházeli a odcházeli učitelé i žáci.*“¹²² Řídící učitel Josef Marek odešel roku 1924 a vystřídal ho František Havel, který působil jako prozatímní ředitel. Až ve školním roce 1926/27 se stal oficiálně řídícím učitelem.¹²³ V Kunštáte, Bystřici a Bystrém existovala čtyřletá měšťanská škola, která však chyběla v Olešnici. Pokud rodiče chtěli, aby jejich děti dosáhly vzdělání IV. třídy, tak je posílali do výše zmiňovaných škol. Obecní a školní rada zažádala i o IV. třídu do Olešnice. Tento požadavek byl schválen.¹²⁴ V roce 1933 zemřel ředitel F. Havel. Do vedoucí pozice nastoupil Miroslav Kothbauer, který zde zůstal do roku 1934, kdy byl zvolen Josef Peka. Poté co v květnu 1938 zemřel, vzal úřad do svých rukou opět Miroslav Kothbauer.¹²⁵

3.1.6 Období od roku 1938 do roku 1945

Podle nového zákona byla v Olešnici ustanovena újezdní měšťanská škola, pod kterou spadaly obce: Olešnice, Crhov, Jobova Lhota, Kněževy, Křtěnov, Lhota, Louka, Prosetín,

¹²⁰ PEŠA, Zdeněk. *Olešnická škola*. Olešnice: DSO mikroregionu Olešnicko a město Olešnice, 2005, s. 21.

¹²¹ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 39.

¹²² Tamtéž, s. 41.

¹²³ Tamtéž, s. 41.

¹²⁴ Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 56.

¹²⁵ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 42.

Rozsíčka, Ústup, Velké Trestné a Veselka.¹²⁶ Své chvilkové působení v měšťanské škole nalezla v roce 1938 mateřská škola. Její vnitřní vybavenost pocházela ze Sudet. Po březnu 1939 museli vše navrátit.¹²⁷

Vznik Protektorátu Čechy a Morava znamenal zavedení německého jazyka do vyučování a zrušení občanské nauky. Učitelé navštěvovali povinně kurzy němčiny, z kterých skládali zkoušky. Kdo zkoušku nezvládl, riskoval, že ztratí práci ve svém oboru. Němci poupravili i vyučovací osnovy.¹²⁸ „*Němcům šlo nejdříve o záměrné odstranění inteligence. Potřebovali nás pouze jako otroky a nejbídnější pracovní síly.*“¹²⁹ Děti těch, kteří se hlásili k Němcům, chodily do německé školy v Letovicích. „*Tyto tam ale nechtěly chodit, protože neuměly německy mluvit. Chlapci chodili v uniformách s kordem po boku.*“¹³⁰

V letech 1940-45 byla vedena nová školní kronika, kterou důsledně kontrolovali Němci. Z této kroniky se nám však bohužel nedostává kompletní seznam jmen učitelů. Od roku 1940 spadala Jobova Lhota pod školu ve Svojanově. Velké Trestné zase náleželo Rovečnému. Roku 1941 se škola měšťanská přejmenovává na školu hlavní, kam se dostávalo jen 35 procent žáků ze školy obecné. Zbytek dítek dokončovalo osmiletou povinnou školní docházku na obecné škole.¹³¹ Děti byly zapojeny do sbírek železa, litin, léčivých bylin, textilu, apod. Odevzdávaly i kosti, za které dostávaly mýdlo. Na zákopovou práci v Říši byli povoláni i olešniční kantoři, proto se ke konci války vyučovalo nepravidelně.¹³²

27. dubna 1945 se usadilo přibližně 200 německých vojáků v hospodářské škole. Své povozy ponechali v blízkosti hlavní školy. Rusové zpozorovali nacistická vozidla, na která zahájili přes noc útok zápalnými bombami. Ty dopadly blízko školy, a tak poškodily některé okolní domy.¹³³ Dnes tyto domy neexistují. Nahradil je školní park a pomník, který připomíná oběti 2. světové války. Škola sloužila také jako lazaret.

---

¹²⁶ SOkA Blansko, fond Národní škola Olešnice, i. č. 474, Školní kronika (1878-1939), fol. 113.

¹²⁷ Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 73.

¹²⁸ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 48.

¹²⁹ SOkA Blansko, fond Národní škola Olešnice, i. č. 474, Školní kronika (1878-1939), fol. 114.

¹³⁰ Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 72.

¹³¹ PEŠA, Zdeněk. *Olešnická škola*. Olešnice: Město Olešnice, 2005, s. 25.

¹³² Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 82.

¹³³ Tamtéž, s. 94.

Po skončení druhé světové války se mnozí olešniční občané přestěhovali do míst opuštěných německým obyvatelstvem. Počet lidí v Olešnici se zmenšil přibližně na 1500 osob. Pokles dětí zaznamenaly i školy.¹³⁴

3.1.7 Období od roku 1945 do roku 1989

Po odchodu ředitele Kothbauera do Boskovic v roce 1945 se obecná a měšťanská škola rozdělili a každou spravoval jiný ředitel. Na měšťanské to byl Adolf Srstka a na obecné Arnošt Mareček.¹³⁵

Další poválečná léta směřují k orientaci na SSSR a komunistickou stranu. Od školního roku 1948/49 se zřídilo školství s devítiletou povinnou docházkou. Děti musely pět let navštěvovat školu národní (ta představovala dřívější školu obecnou) a poté čtyřletou školu II. stupně – tzv. škola střední (předtím měšťanská). Roku 1950/51 se opět změnilo vedení školy. Nastoupil Miloslav Rozner. Za jeho působení se na olešnické škole vytvořilo Sdružení rodičů a přátel školy. Rozner dlouho v úřadu nezůstal a byl nahrazen Františkem Sotorníkem. Roku 1951-52 se škola na rok sjednotila v Jednotnou devítiletou školu, pak se opět odlišila. Novinkou se stal Pionýr a družina pro mládež.¹³⁶

F. Sotorník uvolnil místo odchodem do Lysic Františku Krejčířovi.¹³⁷ Konec pro oddělené stupně znamenal školní rok 1953/54, které se spojily v celistvé osmileté střední školy. Žáci mohli pokračovat další 3 roky na vyšších výběrových třídách středních škol (9. - 11. třída). V roce 1959 se olešniční žáci poprvé zapojili do nácvičku Spartakiády. Toho roku odešla z náboženských důvodů učitelka V. Kouřilová, která nemohla jako jediná z olešnických učitelů dál pokračovat ve školství. Ve školním roce 1960/61 dochází k zavedení devítileté školní docházky, kterou tvořil první a druhý stupeň.¹³⁸ Změnil se i název školy na „Základní devítiletou školu“.¹³⁹ V roce 1962 přistavěli část budovy, do které přemístili školní jídelnu, která dříve setrvala ve sklepních prostorech.¹⁴⁰ Ve školním roce 1967/68 proběhla výstavba nové kuchyně, neboť přibyl počet dětí na obědy. Původně se

¹³⁴ Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 101.

¹³⁵ Tamtéž, s. 101.

¹³⁶ PEŠA, Zdeněk. *Olešnická škola*. Olešnice: Město Olešnice, 2005, s. 28.

¹³⁷ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 56.

¹³⁸ PEŠA, Zdeněk. *Olešnická škola*. Olešnice: Město Olešnice, 2005, s. 29.

¹³⁹ Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 141.

¹⁴⁰ PEŠA, Zdeněk. *Olešnická škola*. Olešnice: Město Olešnice, 2005, s. 30.

vařily jen polévky pro děti z okolních vesnic.¹⁴¹ Ředitel školy Fr. Krejčíř zdědil po zemřelém otci domek, a tak odešel v roce 1968 z Olešnice. Nahradil ho Jan Jílek, který dříve působil v Kunštátě jako prozatímní učitel.¹⁴²

Po intervenci vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 se upevnilo postavení KSČ a do čela škol mohli nastoupit pouze členové KSČ. Řídícího postu se ujal ve školním roce 1970/71 Miroslav Slaviček.¹⁴³ Mnoho okolních vesnic uzavřelo své školy, což znamenalo větší přísun žáků do olešnické školy. Celkově existovalo 16 tříd naplněné dětmi, ale škola disponovala jen dvanácti učebnami, čili to vyžadovalo opět nové místnosti. Původně představitelé školy požádali o zrušení Výchovného ústavu a pronajetí této budovy, to ale neprošlo. Nastalá situace se vyřešila nadstavbou dvou učeben nad školní jídelnou, která začala na podzim 1971 a od 1. září 1972 se v ní už vyučovalo.¹⁴⁴

V srpnu 1976 započala další etapa staveb. Přístavba západního křídla dala vznik dvěma novým třídám, kabinetům, kotelně a dílně. Prostory se využívaly od 3. ledna 1978.¹⁴⁵ Toho roku vyměnili okna a škola dostala novou fasádu. Celkově se na práci podílelo 180 osob, pomohli i rodiče. Kapacitu tříd se podařilo navýšit na 16 tříd. Do školy chodily děti z Olešnice, Crhova, Křtěnova, Louky, Lhoty a Veselky. II. stupeň absolvovali navíc žáci z Jobovy Lhoty, Kněževsi, Rozsíčky, Trpína a Ústupu. Škola v té době měla dohromady 397 žáků, 19 pedagogů, 2 vychovatelky ve družině a vedoucího Pionýra.¹⁴⁶

Pro pěstitelské práce se využívaly od roku 1981 školní pozemky u tenisových kurtů. 30. srpna 1983 byla zpřístupněna nová část školy, kde se nyní nachází učebna chemie a fyziky, kabinety, družina, šatny, třídy pro první ročník a vchod do školy.¹⁴⁷ Od roku 1984 do roku 1992 setrvala na škole ordinace zubního a dětského lékaře. V roce 1988 odešel M. Slaviček, kterého zastoupila Alena Kohoutová.

---

¹⁴¹ Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 153.

¹⁴² Tamtéž, s. 154.

¹⁴³ PEŠA, Zdeněk. *Olešnická škola*. Olešnice: Město Olešnice, 2005, s. 30.

¹⁴⁴ Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 162-163.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 174.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 178.

¹⁴⁷ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 71.

3.1.8 Období od roku 1989 po současnost

Po převratu v roce 1989 byla zrušena ideově-politická školení učitelů a proběhly nové konkurzy na post ředitele školy. Nemuselo se vyučovat jen rusky, ale i anglicky, německy apod.¹⁴⁸

Konkurz na ředitele vyhrál ve školním roce 1990/1991 J. Jílek, který se vrátil po několika letech. Skončil v roce 1970, kdy ho odvolali z politických důvodů. Roku 1990 se opět povinná školní docházka zvýšila na devět let. U nás se tomu stalo od roku 1991/92. Za ředitele Jílka došlo k výstavbě plynové kotelny.¹⁴⁹ Od 1. 9. 1992 působí ve funkci ředitele Vladimír Hél. Na základě grantů MŠMT ČR vyšly regionální učebnice pro hodiny prvouky a vlastivědy, které zpracoval Zdeněk Peša. Jednalo se o první regionální učebnice v České republice.¹⁵⁰ V říjnu 1994 se poprvé v obci konalo setkání rodáků. V souvislosti s touto akcí zorganizovali na škole den otevřených dveří, kam zavítalo mnoho bývalých učitelů a žáků.¹⁵¹

Od 90. let 20. století nabízí škola mnoho nových akcí a aktivit pro své žáky. Od školního roku 1996/97 se konají v Olešnici každý rok přehlídky dětských pěveckých sborů. O rok později započala tradice, kdy starosta města vítá na konci školního roku dva nejlepší žáky z každé třídy. Děti získají ocenění a nějakou sladkost. Škola pořádá pro děti i tzv. Pohár starosty, kdy děti mezi sebou soupeří v atletických dovednostech. Od školního roku 1998/1998 vzniká středisko volného času mládeže, později tzv. školní klub. Nejlepší třídní absolvent je na konci 9. ročníku oceněn Pohárem generála Z. Škarvady.¹⁵²

Počátkem 21. století se změnil vzhled školního parku. Nově bylo zbudováno hřiště s umělým povrchem a školní hala. Z důvodů ekonomických a jednoho řízení spravuje základní škola od školního roku 2004/2005 budovu mateřské školy.¹⁵³ V červnu 2006 navštívili školu pracovníci z hygienické oblasti, kteří posoudili, že školní kuchyně neodpovídá hygienickému kritériu podle stanov Evropské unie. O prázdninách toho roku prošla jídelna a kuchyně bouráním. Definitivní oprava byla dovršena v listopadu. V roce 2006

---

¹⁴⁸ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 75.

¹⁴⁹ PEŠA, Zdeněk. *Olešnická škola*. Olešnice: Město Olešnice, 2005, s. 41.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 41.

¹⁵¹ Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 239.

¹⁵² PEŠA, Zdeněk. *Olešnická škola*. Olešnice: Město Olešnice, 2005, s. 42.

¹⁵³ Tamtéž, s. 42.

byl do školy nainstalován i internet.¹⁵⁴ Od počátku školního roku 2007/2008 dojíždějí na druhý stupeň olešnické školy děti z Rovečného.¹⁵⁵

Olešnická škola využívá různé dotace z Evropské unie, příp. Norských fondů. Na základě této finanční podpory škola získala nový „kabát“. Proběhla výměna oken, zateplení, změnil se vzhled školy. Také interiéry se zrenovovaly. Téměř každá učebna disponuje moderní technikou. Dále byly zrekonstruovány dílny, záchody, zavedena nová školní zahrada, učebna fyziky a pěstitelských prací a cvičná kuchyně. Od 1. srpna 2012 se stal ředitelem školy Zdeněk Peša, který plní funkci starosty města. Zvolil tedy za sebe svého zástupce Vladimíra Héla.¹⁵⁶

Poslední velká rekonstrukce proběhla v roce 2015, kdy z bývalého bytu školníka přestavěli prostory na ředitelnu, kancelář zástupce ředitele, sekretariát a kancelář pro vedoucí stravování. Z bývalé ředitelny se stal kabinet pro učitele 1. stupně. Na školu bylo nainstalováno i zabezpečovací zařízení pro zamezení pohybu cizích osob ve škole. Školní kuchyni momentálně obstarává firma Scolarest, která nabízí možnost výběru ze tří jídel. V srpnu 2016 byly zrušeny společné šaty a místo nich má každý žák svoji vlastní skříňku.¹⁵⁷

3.2. Další školské zařízení zaměřené především na odborné vzdělávání

Olešnice poskytovala vedle základního vzdělávání ještě jiné typy škol, které se věnovaly praktickému odbornému vzdělávání. Sem patřila hospodářská a hospodyňská škola, pokračovací a živnostenská škola. Mimo to zde působila ještě evangelická škola.

3.2.1 Hospodářská a hospodyňská škola

27. prosinec 1861 se zapsal do olešnických dějin otevřením Hospodářské školy pro chlapce. Zde vyučoval každou neděli od 14. hodiny farář J. Pleskač přírodopis, kaplan I. Konečný zeměpis, řídicí učitel F. Slavíček psaní pro hospodářství důležitých listin,

---

¹⁵⁴ PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 84-85.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 85.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 85-86.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 92-94.

podučitel I. Vlk počty, V. Felkl zdravotědu, J. Weiner štěpařství a F. Venclovský včelařství.¹⁵⁸

1. února 1862 zřídili školu ručních prací pro dívky, kde se věnovaly šití a pletení pod vedením Marie Neumanové. Původně nastoupilo na školu 70 žáků. Docházka však postupně upadala. Na jaře už téměř nikdo nechodil, a tak školu zrušili. „*Příčina toho byla nedbalost a neprobuzenost ducha rodičů.*“¹⁵⁹

Po rozpadu Rakouska-Uherka došlo k vyhlášení první pozemkové reformy. V rámci této koncepce se v Olešnici rozhodovalo o budoucnosti Lamberka, který patřil k panství pánů z Kunštátu. Dne 20. dubna 1920 přijel na schůzi do Olešnice ředitel Hospodářské školy z Bystřice, který demonstroval důležitost těchto škol. Na zasedání navrhli obnovení Hospodářské školy, kdy Lamberk s jeho polnostmi by sloužil školní potřebě. Nápad podporoval především starosta Josef Matonoha a zemský brněnský hejtman. Dne 3. listopadu 1923 už bylo jasno, stavba bude.¹⁶⁰

Další měsíce pátrali po vhodném místě pro novou budovu školy. Plán stavby vypracoval pan Vašíček z Brna. Jako nejvhodnější místo vybral tehdejší pozemek patřící Anastázii Sperátové, Josefu Pešovi a Jindřichu Weisovi při cestě k Trpínu. Vyučování však započalo už 1. listopadu 1922 na evangelické faře a končilo 30. dubna. Jednalo se o dvouletou zimní školu. Dne 20. červenec 1924 se konalo slavnostní položení základního kamene a 12. září 1926 se pořádalo otevření školy za účasti přibližně 4 000 lidí. Do Olešnice také zavítal zemský poslanec Marcha či zemský přísedící Viktor Stoupal z Brna. Karel Cáblik zde působil jako první ředitel.¹⁶¹ Zaměření olešnické zemědělské školy bylo pěstitelsko-chovatelské.

Od roku 1925 se stal Lamberk součástí hospodářské školy a začalo se mu říkat „Školní statek Lamberk“. Na tehdejší dobu disponoval poměrně moderními technologiemi, např. stroje dojily skot. Během 2. světové války se na škole usadili Němci. Po skončení války dostala příležitost i děvčata, když byla pro ně zřízena tzv. Lidová hospodářská škola. V roce 1956 zkrachovalo olešnické zemědělské družstvo, což s sebou přineslo řadu komplikací. Kontrolu nad polnostmi měl převzít Státní statek Dolní Rožínka, kdy Olešnice by byla jeho filiálkou. Vedení z Rožínky si však nadiktovalo podmínku přenechat si i Lamberk, jinak na

---

¹⁵⁸ Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 244.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 11.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 244.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 244-245.

smlouvu nepřistoupí. Olešnickým nezbylo nic jiného než s tím souhlasit. Domluvili se, že Lamberk bude po dobu šesti let pronajímán hospodářské škole. „*V praxi se ale význam Lamberka jako školního statku rychle vytrácel. Krásná budova ve tvaru pravidelného šestiúhelníku, dobře udržovaná s potůčkem a rybníčkem uvnitř dvora, kde mohli návštěvníci pod břízkami vidět kapry se prohánět – to už byla jen minulost.*“ Poté škola změnila název na „Mistrovskou zemědělskou školu.“ Pro tuto práci bylo nezbytně nutné rozumět zemědělským strojům, což dalo v roce 1962 za nápad zavést na škole obor „opravář zemědělských strojů“.¹⁶²

„*Její význam se bez dvora Lamberk a vinou konkurence nedalekých škol obdobného zaměření v Bystřici a Boskovicích snižoval.*“ Definitivní ukončení proběhlo v roce 1967, kdy lidé už nejevili zájem o školu.¹⁶³

Po jejím zrušení nejdříve obec zamýšlela využít prostory pro některé třídy Základní devítileté školy či knihovnu. Budovu však spravoval Krajský národní výbor, který to zamítl. Místo toho bývalý vedoucí vychovatel vyjednal, že zde bude umístěn výchovný ústav pro narušenou mládež. Ten působí i nyní společně s odborným učilištěm.

3.2.2 Pokračovací škola

Svoje působiště našla v Olešnici od roku 1899 i tzv. škola pokračovací, která sloužila učňům různých řemesel. Její vyučování probíhalo v prostranství školy na Moravské straně. S jejím přestěhováním do nově zřízené měšťanské školní budovy se tam přesunula i škola pokračovací, jejíž vyučovací hodiny se konaly zpočátku jen v neděli, kdy se zrovna neučilo na měšťanské škole. Chod školy byl ukončen roku 1940, neboť byly pokračovací školy zrušeny. Nahradily je školy živnostenské.¹⁶⁴

3.2.3 Živnostenská škola

Olešnická živnostenská škola se specializovala na kovorobnou a krejčovskou část. Výuční doba na této škole trvala deset měsíců, což vyžadovalo chodit každý den do školy. Vzhledem k tomu, že škola sdílela prostory s měšťanskou školou, tak každodenní výuka

---

¹⁶² Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 143.

¹⁶³ Tamtéž, s. 245.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 75.

nebyla možná a sháněli nové prostory. Obec určila, že propůjčí škole prostory bývalé školky v tehdejší chudobinci, kterou dala opravit za 35 300 Kč. Počátkem roku 1940/41 bylo přemístění školy dokončeno. Post ředitele obstaral Vlastimil Chroust.¹⁶⁵

Na tuto školu mnozí dojížděli. Z tohoto důvodu bylo nutné zřídit internát. Místní plánovali zbudovat dvě místnosti v podkroví chudobince, ale úřady vymáhaly více pokojů. Olešnická delegace proto vyrazila na pražská ministerstva. Tam se však nesečkala s kladnou odezvou. Pražské orgány požadovaly zřízení úplně nové budovy s internátem, kterou by financovala Olešnice, což by pro ni znamenalo vysoké výdaje. Z tohoto důvodu přistoupila obec na úplné zrušení školy v roce 1947. Žáci tak museli dojíždět na živnostenskou školu do Blanska, Brna či Letovic.¹⁶⁶

3.2.4 Evangelická škola

V listopadu 1864 otevřeli evangelíci vlastní školu na místě dnešní evangelické fary. Zde pracoval učitel Martin Šebesta, který si za rok přišel na 134 zlatých. Tato škola nepatřila k těm déle trvajícím. K jejímu zrušení došlo z ekonomických důvodů v roce 1875.¹⁶⁷

---

¹⁶⁵ Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004, s. 75.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 107.

¹⁶⁷ VIŠINKA, Josef. *Dějiny městečka Olešnice*. Olešnice: Ing. Radim Višinka, 1995, s. 109.

4 Vývoj školství v mikroregionu Olešnicko se zaměřením na obce Crhov, Louka, Kněževy

Od zavedení povinné školní docházky narostl počet dětí školou povinných, což byl jeden z důvodů, proč začaly v jednotlivých vesnicích vznikat od 19. století obecné školy. Každá obec mikroregionu vlastnila v minulosti školu. Výjimku představoval jen Křtěnov, odkud to je přibližně pouze 1.3 km do Olešnice. Postupně se vytvářela škola v Ústupu (1868), Crhově (1868), Rozsíčce (1894), Jobově Lhotě (1901), Louce (1903), Kněževsi (1911), Lhotě u Olešnice (1911) a na Veselce (1912). U těchto škol se objevují společné rysy i podobný vývoj. Například se dodržovaly státní oslavy, na které žáci připravovali kulturní program, či se pořádaly různé školní výlety. Některá učitelská jména se opakují ve školních kronikách vesnic v souvislosti s přestupem kantora na jinou školu. Dnes už žádná z těchto škol nefunguje a děti dojíždějí do olešnické školy.

4.1 Crhov

Obec Crhov se vyskytuje jihovýchodně od Olešnice směrem na Kunštát. Poprvé je obec připomínána v polovině 14. století, kdy ji vlastnilo panstvo z Drnovic. Ke konci 14. století odkoupil Crhov Mikuláš z Vojetína. V 15. století měl obec v majetku Erhart z Kunštátu, Niček z Vidbachu, Jan Děvečka z Herštejna či Mikuláš Rychtář z Trpína, který převedl pozemky s tvrzí v roce 1487 na pány z Pernštejna, od kterých požadoval 500 zlatek.¹⁶⁸ Poté co roku 1496 připadl Crhov louckému panství, pozbyla tvrz na významu a začala chátrat, což vedlo k jejímu postupnému zániku. Tvrz se vyskytovala v západní části obce, kde se dodneška dochovaly pozůstatky kamení z hradeb. Poté připadl Crhov s hradem Louka připadl ke kunštátskému panství.¹⁶⁹ Podle ústní tradice označila kunštátská vrchnost pozemky na území Crhova jako „Zehrhof“, což se dá přeložit jako dvůr.¹⁷⁰ Název má také co dočinění i se sv. Cyrilem (staročesky Crha), který údajně zavítal spolu se svým bratrem do této oblasti.¹⁷¹

---

¹⁶⁸ SOkA Blansko, fond AO Crhov, i. č. 1, Obecní kronika (1924-1974), fol. 2.

¹⁶⁹ DOLEČEK, Jan a kol. *Jihomoravský kraj*. Města a obce Jihomoravského kraje. Rožnov pod Radhoštěm: PROXIMA Bohemia s.r.o, 2008, s. 70.

¹⁷⁰ SOkA Blansko, fond AO Crhov, i. č. 1, Obecní kronika (1924-1974), fol. 2.

¹⁷¹ *Historie a současnost*. In: obeccrhov.cz [online]. [cit. 24. 10. 2018]. Dostupné z: <https://www.obeccrhov.cz/historie-a-soucasnost/>

4.1.1 Vývoj školství v Crhově

Původně se děti z Crhova vzdělávaly v olešnické škole, neboť vesnice nedisponovala vlastní budovou. Se zavedením povinné školní docházky stále narůstal počet žáků přicházejících do školy v Olešnici. „*a jak staří praví, nedošla řada čtení na žáka vesnického třeb ani jednou za měsíc.*“ Cestu za vzděláním dále komplikoval terén, vzdálenost a počasí. Kvůli těmto důvodům začali místní občané uvažovat o zřízení vlastní crhovské školy. První podnět k založení vnuknul Josef Sedláček, který potřeboval získat pro realizaci projektu podporu svých sousedů. Ti byli pláнем nadšeni. Okresní hejtman Pelikán doporučil obci, aby zaslala žádost o založení vlastní školní budovy na České místodržitelství do Brna. Čeněk Fadrný, tehdejší starosta, tak učinil 12. března 1866. Do opozice se postavil olešnický školní výbor, který striktně odmítal toto odhodlání. 9. října 1866 přišla od místodržitelství odpověď, která schvalovala výstavbu nové školy, s čímž nemohli Olešničtí už nic dělat.¹⁷²

Pan Brachely z Brna sestavil plán stavby. Dne 31. května 1868 byl položen základní kámen. „*Jakmile byl základní kámen položen šla stavba rychlo; ale nejen rolníci, nybrž každý občan tedy i ten chudý milerád k stavbě přispíval.*“¹⁷³ Celková suma výstavby se pohybovala okolo 2700 zl.¹⁷⁴ 27. října 1868 se začalo oficiálně vyučovat. Na post správce školy se přihlásilo celkem osm uchazečů, kdy v konkurzu nakonec zvítězil Antonín Jeřábek.¹⁷⁵ Do školy se zapsalo 45 dětí.¹⁷⁶

Poklidný život v obci během druhé poloviny 19. století několikrát narušily přívalové deště, které za sebou zanechaly spoušť. Povodeň zachvátila Crhov např. roku 1873, 1882 a 1889. Zaplavila domy, pole a poničila i okolí školy. *Roku 1882 právě na květnou neděli odpoledne začalo z daleka hřměti; Ke 4. hodině se nad Crhovem sešly 2 bouře; děšť se jen lil blesky se křížovaly a hrom strašně rachotil. O ¼ na šestou byla náves na 2 stopy pod vodou; o 6 hodině valila se voda skrz školní zahradu ve výši 1 ½ metrů a o ½ deváté večer bylo opět ticho a voda opadla. Lávka právě nová ku škole vedoucí byla povodní touto úplně ztržena.*¹⁷⁷

V září 1885 se změnilo vedení školy, kdy nově nastoupil nadučitel Vilém Verner, který pocházel z Černé hory.¹⁷⁸ Od školního roku 1908/1909 se setkáváme ve školní kronice již s pravidelnými zápisy týkajícími se zdejších školních poměrů. O zvelebení výuky se

¹⁷² SOkA Blansko, fond ZDŠ Crhov, i. č. 105, Školní kronika (1868-1947), fol. 41.

¹⁷³ Tamtéž, fol. 42-43.

¹⁷⁴ Tamtéž, fol. 44.

¹⁷⁵ Tamtéž, fol. 43.

¹⁷⁶ Tamtéž, fol. 44.

¹⁷⁷ Tamtéž, fol. 4.

¹⁷⁸ Tamtéž, fol. 15.

velkou měrou přičinil i občan František Sedláček, který obstaral různé sbírky pro děti. Jednalo se např. o přírodopisné a fyzikální potřeby, mořské ulity, mince apod.¹⁷⁹ Děti se také zapojovaly do kulturního dění. 2. prosince 1911 se uskutečnil poprvé „Dětský den“, který se opakovaně pořádal i v dalších letech. Od 3. srpna 1912 se čtyři týdny pracovalo na výstavbě nových toalet a na rozšíření třídy. Tato úprava si vyžádala 4 200K.¹⁸⁰ Velká část obyvatelstva se hlásila k evangelickému vyznání, proto na výuku náboženství docházel římskokatolický i evangelický farář z Olešnice. Evangelíkům se dostávalo vyučování do konce školního roku 1919/20. Poté odešel evangelický farář Václav Bureš do jiné farnosti a výuka se už nekonala.¹⁸¹

Během první světové války se mezi obyvatele rozšířily infekční nemoci (např. španělská chřipka), které končily i smrtí. Mnohdy se muselo kvůli nakažlivým chorobám přerušit školní vyučování. Děti shromažďovaly pro potřeby války kaučuk a vlnu. Lidé pořádali sbírky pro Červený kříž, České srdce apod. Vybrané peníze posloužily např. na opravy hrobů, pro vdovy a sirotky atd. Zdražování se vyskytlo především v oblasti oděvnictví a obuvnictví.¹⁸²

Prvorepubliková doba se nesla především v duchu patriotství. Škola zajišťovala různé vlastenecko-poučné aktivity, jejichž součástí byly přednášky. Pravidelně se oslavovaly narozeniny T. G. Masaryka či 28. říjen. K dané příležitosti děti recitovaly básně. 1. září 1925 nastoupil do funkce zatímního správce školy Eduard Jedlička. V té době sčítala škola 13 chlapců a 18 děvčat. Na jaře 1926 obsadil definitivní místo správce František Prudký, který předtím působil jako správce školy v Rozsíčce.¹⁸³ Během ledna a února 1929 řádila krutá zima, jejíž teploty se pohybovaly hluboko pod nulou. Například 11. února naměřili místní -30 °C. Toto extrémně mrazivé počasí trápící celou republiku vyžadovalo velké výdaje na topení. Z tohoto důvodu zakázalo ministerstvo školství a národní osvěty od 18. února vyučovat na všech školách v republice.¹⁸⁴ V období velikonočních prázdnin 1933 onemocněly 4 děti záškrtem, proto musela být výuka akutně přerušena až do 23. dubna. Epidemie však znovu vypukla a následky byly mnohem fatálnější. Celkově se nakazilo 27 dětí, přičemž pět¹⁸⁵ dětí zemřelo. Kvůli hrozícímu dalšímu šíření ukončili školní rok dříve. Toto

---

¹⁷⁹ SOkA Blansko, fond ZDŠ Crhov, i. č. 105, Školní kronika (1868-1947), fol. 8.

¹⁸⁰ Tamtéž, fol. 7-8.

¹⁸¹ Tamtéž, fol. 19.

¹⁸² Tamtéž, fol. 12-16.

¹⁸³ Tamtéž, fol. 21-22.

¹⁸⁴ Tamtéž, fol. 25.

¹⁸⁵ Anna Fadrná, Josef Čípek, Zdeňka Stejskalová, František Janča a Marie Kolářová

onemocnění znepríjemňovalo náladu občanů i v dalším započatém školním období. „*I v novém školním roce se vyskytuje mezi žáky záškrť a ve třídě jest jen několik málo žáků, kteří tuto nemoc neprodělali.*“¹⁸⁶

V srpnu 1935 byl přemístěn správce školy František Prudký na obecnou chlapeckou školu do Boskovic. Dekretem okresního školního výboru v Boskovicích se dostal do funkce nového správce Jaroslav Raudenský, který přišel do Crhova na vlastní žádost z jednotřídní obecné školy z Bolešína. Škola uspořádala 13. června 1936 zájezd na Macochu a při této příležitosti se zastavili i ve Skalici, kde vítali prezidenta Beneše. Raudenský opustil školu už po roce.¹⁸⁷ Na jeho místo nastoupil Josef Krček. 20. listopadu 1936 vzniklo místní rodičovské sdružení, které se snažilo o všestranný rozvoj dětské osobnosti.¹⁸⁸ Podílelo se především na přípravách mimoškolních akcí, např. Mikulášské nadílky. Výrazně přispívalo i na nákup časopisů.

Od školního roku 1938/39 se na škole vyučoval nepovinně německý jazyk. Crhovští si však museli tento předmět hradit sami. Dvouhodinové výuky týdně se dobrovolně ujal J. Krček. Za odpracované hodiny nechtěl peníze, ale požadoval 100 K na zakoupení knih pro chudé děti. V pololetí ochořela téměř půlka třídy spalničkami.

Následující období německé okupace přineslo nové útrapy, které se odrazily i ve školství. „*V tomto roce doléhá již silně snaha okupantů postupně ničit školství, které bylo chloubou za první republiky. Na zdejší škole se nám podařilo v posledních letech vybudovati krásnou žákovskou knihovnu. Násilnický režim nás zbavil hodnotných knih, které jsme byli nuceni odevzdati a min. školství nám posílalo knihy nasáklé jedem fašismu a nacismu. Žákům se však tyto knihy nikdy nedostaly do rukou. Rovněž mapy a obrazy jsme byli nuceni odevzdati.*“ Tehdejším okresním inspektorem byl Josef Séryk, o kterém se kronikář zmiňuje jako o člověku ryzího charakteru. „*S jeho vědomím a za jeho pomoci byla zachráněna spousta českých knih, obrazů a map. On nás posiloval v dobách největšího útlu, poskytoval zprávy o našem zahraničním odboji.*“¹⁸⁹ Od 1. září 1940 až do 16. června 1942 se v Crhově nevyučovalo ručním pracím, neboť na místo pedagoga nikoho nedosadili. Školní rok 1941/42 zaznamenal úbytek žáků na 27. Zapříčinil to odchod 4. a 5. postupného ročníku do olešnické hlavní školy, která se stala výběrovou školou. „*Po ukončení 4. post. ročníku odchází*

---

¹⁸⁶ SOkA Blansko, fond ZDŠ Crhov, i. č. 105, Školní kronika (1868-1947), fol. 29-31.

¹⁸⁷ Tamtéž, fol. 32.

¹⁸⁸ Tamtéž, fol. 33.

¹⁸⁹ Tamtéž, fol. 36.

35% žactva tohoto ročníku podle pořadí dle prospěchu do školy hlavní. V tomto zřízení se jasně jeví snaha okupantů, aby byla omezena možnost vzdělávání českého národa, národa na míru nejmenší.“ V lednu 1942 rozkázalo Ministerstvo školství a národní osvěty navýšení hodin německého jazyka. V 1. a 2. ročníku se učily čtyři hodiny týdně, ve 3. až 5. ročníků sedm a v 6. až 8. ročníku šest.¹⁹⁰ V období protektorátu nařizovalo vedení uzavřít všechny školy od vánočních prázdnin až do konce února kvůli úsporám za palivo. I přesto se však v Crhově vyučovalo ve světnicích, které žákům poskytl A. Kotouček a pan Boček.

V dubnu 1946 přeložila zemská školní rada J. Kčku do Hnánic. Během půl roku se na postu učitele vystřídal Milán Kalivoda a Jan Kratochvíl.¹⁹¹ S příchodem nového správce Cyrila Augustina se konaly od 1. září do 1. října 1947 přestavby v učitelském bytě. Nově vybudovali koupelnu, spíž, studnu a vodovod.¹⁹² Koncem druhého pololetí onemocnělo 18 dětí černým kašlem, kdy pouze 6 žáků tato nemoc nepostihla.¹⁹³

V souvislosti s příchodem nového vedení do politiky se od září 1948 zavedl nový školský zákon, který upravoval především obsah a způsob vyučování.¹⁹⁴ Do školy se objednalo nové vybavení učebnic a pomůcek. Od 6. prosince 1949 do 31. března 1950 se zavřela škola pro nemoc ředitele. Děti tak musely docházet do olešnické školy.¹⁹⁵ Od roku 1951 působil na škole nový učitel Vojtěch Henek a SRPŠ. Na základě sběru jablek, šípků, makovic, bylin byly žákům zakoupeny školní potřeby jako např. sešity, špičky či výkresy. Také pořídili nová kamna. Už v té době škola trpěla vlhkostí a nedostatkem místa pro učebné pomůcky.¹⁹⁶

Počátek školního roku 1952/1953 zaznamenal po dlouhé době nárůst žáků, kdy sem docházelo 20 chlapců a 15 děvčat. Během týdne učitel odučil 28 hodin, což bylo o 2 hodiny více, než se muselo. Povinné hodiny náboženství se zrušily.¹⁹⁷ V prosinci 1953 se objevila v Olešnici nemoc kulhavky, proto docházeli po dobu jednoho týdne žáci z Křtěnova a střední školy z Crhova do crhovské školy.¹⁹⁸ Dle sovětského vzoru se zvýšil počet vyučovaných hodin za týden na 31 hodin. Zákon zasáhl i do vyučovacích osnov. S novým učivem nastala obtíž učitelům, kteří museli podle nového učebního plánu stihnout probrat dané látky. Měla

¹⁹⁰ SOkA Blansko, fond ZDŠ Crhov, i. č. 105, Školní kronika (1868-1947), fol. 37.

¹⁹¹ Tamtéž, fol. 39-40.

¹⁹² SOkA Blansko, fond ZDŠ Crhov, i. č. 106, Školní kronika (1947-1964), fol. 2.

¹⁹³ Tamtéž, fol. 4.

¹⁹⁴ Tamtéž, fol. 6.

¹⁹⁵ Tamtéž, fol. 14.

¹⁹⁶ Tamtéž, fol. 22.

¹⁹⁷ Tamtéž, fol. 24.

¹⁹⁸ Tamtéž, fol. 26.

jim pomoci nová Metodická stat'. Potíže nastaly především v matematice kvůli množství a obtížnosti látky. Celkově bylo učivo zredukováno a hodně se dbalo na didaktické hry. Vlastivěda a prvouka se vyučovala v rámci českého jazyka a z kreslení se stal samostatný předmět. Mezi inovacemi se objevila polytechnická výchova, Kalendář přírody a Koutek živé přírody. Velkou měrou se změnila i učebnice.¹⁹⁹

Ve školním roce 1954/55 zavedli hodiny dobrovolné tělesné výchovy a doučování. V zimních a jarních měsících se rozšířily příušnice, což způsobilo pokles návštěvnosti školy. Toho roku se konala i první celostátní spartakiáda, které věnovali žáci velké přípravy v rámci tělesné výchovy.²⁰⁰ V září 1958 přestoupil tehdejší řídící Henek na školu do Mladkova u Boskovic, neboť už nechtěl učit v chladné a vlhké crhovské školní budově. Ve službě ho vystřídal Antonín Řehůrek. Ve školním roce 1959/60 by 5. ročník střední olešnické školy sčítal 43 žáků, proto na jeden rok crhovští žáci zůstali v místní národní škole.²⁰¹

1. září 1960 přišel na školu poslední crhovský ředitel pan Jindřich Kalda z Tasovic.²⁰² Technický stav školy i učitelského bytu už nevyhovoval. 11. dubna 1962 sepsala dětská lékařka Olga Nečasová zprávu, kde informovala o tehdejším stavu budovy následovně: „*Budova nevyhovuje, postavena na močále. Vlhkost prosakuje až ke stropu. Bez izolace. Okna orientovaná na západ., podlaha palubová, plašná, vytápění kamny. Denní světlo malé (před školou postavená budova, okna na západ) velikostí odpovídá, uvnitř světlo slabé! Šatny na chodbě. Zcela nevyhovující záchody. Suché, odtok z odpadové žumpy pod budovou.*“²⁰³ Na základě zprávy mělo dojít v červnu 1962 ke zrušení školy, kdy děti měly být přesměrovány na ZDŠ do Olešnice. Řídící měl už domluvenou novou práci na ZDŠ v Milonicích, odkud nakonec přišel přípis, který odvolal Kaldu z funkce. Crhovská škola pokračovala ještě jeden rok.²⁰⁴ 17. června 1963 obdržela škola další zprávu od Nečasové se vzkazem: „*Hygienický stav školy stejný. Škola naprosto nevyhovuje, v nejbližší době bude zrušena.*“²⁰⁵ V září 1963 ještě nastoupilo 16 žáků, z toho 8 chlapců a 8 děvčat. Bylo už ale jasné, že škola nebude mít dlouhé trvání. Poslední školní výlet se uskutečnil na hrad Pernštejn.²⁰⁶ V září 1964 se dveře školy už neotevřely. Děti přeřadili do Olešnice a Kalda nastoupil do nedaleké loucké školy. Dnes bývalá školní budova slouží jako kulturní dům.

¹⁹⁹ SOkA Blansko, fond ZDŠ Crhov, i. č. 106, Školní kronika (1947-1964), fol. 28-31.

²⁰⁰ Tamtéž, fol. 31.

²⁰¹ Tamtéž, fol. 43-44.

²⁰² Tamtéž, fol. 49.

²⁰³ Tamtéž, fol. 56.

²⁰⁴ Tamtéž, fol. 52.

²⁰⁵ Tamtéž, fol. 53.

²⁰⁶ Tamtéž, fol. 54-55.

4.2 Louka

Obec se nachází pod vrchem Hradiskem, na kterém se dnes nachází pozůstatky středověkého hradu. Rozkládá se na silnici z Olešnice do Černovic postavené v roce 1922. „Její název je místní jméno znamenající osadu vystavěnou na louce u Olešnického potoka.“ Nejstarší zmínka je poprvé zaznamenána roku 1360, kdy hrad vlastnili páni z Lomnice.²⁰⁷ Pozůstatky hradebních sklepů posloužily během druhé světové války partyzánům, kteří se zde ukrývali.

4.2.1 Vývoj školství v Louce

Obec usilovala o založení jednotřídní školy už od roku 1893. Hlavním důvodem bylo to, že děti musely chodit do vzdálenější prosetínské školy, které mnohdy nenavštěvovaly kvůli nepříznivému počasí. Obyvatelé se dočkali schválení výstavby až po deseti letech²⁰⁸. Během roku 1904 se vybral plac pro parcelu za 429 K a 8. června 1905 se začalo konečně budovat pod vedením stavbyvedoucího Čenka Šimka z Kunštátu. 7. října proběhla kolaudace a 1. března 1906 zasedli žáci do školních lavic. Nejdříve zde působil jako prozatímní správce Václav Dejmal z Olešnice. Z tohoto důvodu bylo nutné nejprve uspořádat nové výběrové řízení na definitivního správce. Celkem se přihlásili 2 účastníci. Jeden kandidát však žádost stáhl, a tak funkci svěřili Adolfovi Kafkovi, který nastoupil 1. dubna 1906. V té době patřila návštěvnost školy za celá léta její existence k těm vyšším. Chodilo sem 47 žáků, z toho 17 chlapců a 30 dívek.²⁰⁹

Počátkem školního roku 1906/07 zahájili vyučování ručních ženských prací a evangelického náboženství. Katoličtí i evangeličtí faráři docházeli na výuku především z Prosetína. První učitelkou ručních prací byla Josefa Hladilová, jejíž roční remuneraci stanovili na 192 K. Od 13. dubna do 27. května 1907 musela být škola uzavřena, neboť v rodině správce školy vypukla spála.²¹⁰ 15. dubna 1908 se konala v obci sláva, kdy byla uspořádána školní stromová slavnost připomínající šedesátileté vládnutí Františka Josefa I. Správce školy pronesl řeč a žáci se postarali o další program. Po zazpívání rakouské hymny se všichni přítomní odebrali na pozemek tzv. „Obecníky“, kde vysadili 125 stromků jabloně

---

²⁰⁷ DOLEČEK, Jan a kol. *Jihomoravský kraj*. Města a obce Jihomoravského kraje. Rožnov pod Radhoštěm: PROXIMA Bohemia s.r.o., 2008, s. 84.

²⁰⁸ 19. června 1903

²⁰⁹ SOKA Blansko, fond ZDŠ pro 1. - 5. roč. Louka, i. č. 79, Školní kronika (1906-1957), fol. 7-8.

²¹⁰ Tamtéž, fol. 8.

a vznikl tak „Jubilejní sad“, na který uspořádali mezi obyvateli sbírku. Později byl do sadu umístěn mramorový jehlan s nápisem.²¹¹

4. února 1910 zavedli ve škole vodovod. Byl „*učiněn tak konec trapným svízelným spojeným s nedostatkem vody, která se musela do školy dovážeti, a která byla často velmi nečista.*“ Navíc dříve voda často v zimě zamrzala. Toho roku se dočkala letní tělocvična nového nářadí.²¹²

Školní rok 1914/15 započal hned v září, přestože se lidé domnívali, že začne později, neboť mnoho městských škol sloužilo jako lazarety. Do místní školy nastoupilo 53 dětí. „*V měsíci lednu odeslalo žactvo zdejší školy všem ze zdejší obce vzdáleným vojínům 28 lístků polní pošty s pozdravem a podpisy všech dětí druhého a třetího oddělení. Pozdravy tyto způsobily milým vzdáleným opravdové potěšení, jak vidno z odpovědí a poděkování adresátů.*“²¹³ Školní úřady vyzývaly k sběru listů ostružníku či jahodníku, které sloužily vojákům jako náhražky za čaj. Žáci pořádali další sbírky, např. sbírku válečných kovů, vlny a kaučuku. Také se konaly povinné sbírky ve prospěch Červeného kříže. Děvčata tvořila v ručních pracích nátepičky, kukly na hlavu, ponožky či papírové podešvi. Jelikož otcové odešli na frontu, tak školní úřady povolovaly z hospodářských důvodů úlevu dětí z vyučování.²¹⁴

„*Konečně vítězství! Ale ne vítězství c. a. k. rakouského uherského a německého vojska, ale vítězství spravedlivé, tak dlouho utlačované věci české.(...) Jásot obyvatelstva a nadšení zachvělo celou zemi.*“ Tak popisují v kronice radostné chvíle týkající se rozpadu habsburské monarchie. Ke státní slávě oslavující vznik republiky se připojila i Louka. Na budovu školy připevnili dřív zakázaný prapor a sešli se zde občané, kde čelní představitelé obce přečetli státní telegram o prohlášení nezávislosti československého státu. Poté ředitel školy připomněl přehled českých dějin v průběhu vlády habsburské dynastie a poukázal i na jejich nenávistnou politiku vůči českému národu a význam samostatné republiky. Slavnost zakončila česká hymna.

Počátkem školního roku 1918/19 bylo zapsáno 57 žáků, z toho 27 chlapců a 30 děvčat.²¹⁵ Jelikož „*škola má býti postavena na moderní základě*“, tak se tehdejší

---

²¹¹ SOkA Blansko, fond ZDŠ pro 1. - 5. roč. Louka, i. č. 79, Školní kronika (1906-1957), fol. 9.

²¹² Tamtéž, fol. 10.

²¹³ Tamtéž, fol. 13-14.

²¹⁴ Tamtéž, fol. 13-16.

²¹⁵ Tamtéž, fol. 21-22.

ministerstvo vyučování usneslo ukončit povinné náboženské úkony. To uvítali mnozí učitelé, protože předtím vykonávali v těchto věcech dozor, což se mnohdy přičilo jejich přesvědčení.²¹⁶ Učitelství byt potřeboval rozšířit prostory, proto byla komůrka u kuchyně v roce 1919 přeměna na světničku.²¹⁷

16 chlapců a 19 děvčat zahájilo vyučování v září 1923. V ručních výchovných pracích se leckdy přihodilo poranění, proto se mnozí žáci nechali pojistit před případným úrazem, který by se stal ve školní budově nebo při cestě ze/do školy za roční prémii 1.70 K. Nově přibyla do školního rozvrhu výuka vaření, pro kterou nabídl správce školy prostranství ve své kuchyni. Velký zájem vzbudilo sdružení střádalů, do kterého se přihlásilo 29 dítek.²¹⁸ Od 1. listopadu 1926 do konce února 1927 posunuli začátek vyučování o 8 ½ hod podle úředního nařízení, čímž byly všechny dopolední hodiny zkráceny. 26. února 1928 zavítal během svého studijního pobytu republikou na zdejší školu profesor kalifornské univerzity Livingstone Porter, který se zaměřil na historii zdejšího kraje. Prohlédl si školu a byl velmi spokojen se zařízením, pořádkem a čistotou.²¹⁹

Roku 1929 pořídili nová kamna, neboť ta předchozí už nevyhovovala a navíc spotřebovala mnoho paliva. Kvůli topení se místní školní rada ocitla v hádce s ředitelem školy „a sice o poznámce, neosvědčí-li se nová kamna, bude obnos snížený zvýšen na dřívější výši.“ Tuto připomínku rada odmítla a doporučila zrušit školní vaření, které obnos za otop zvyšovalo. Dospělo to k tomu, že si měla rada otop obstarávat sama. Dále žádal ředitel školy 300 K jako náhradu za otop, za vedení matriky, čištění a školní osvětlení, čehož správce v minulosti nedožadoval. Tyto nároky však nepřijala obecní finanční komise s obecním zastupitelstvem z důvodu, že na to není úhrady. Elektrifikace se škola dočkala v únoru 1930.²²⁰ Neshody mezi členy obecního zastupitelstva trvaly po celý rok 1930, proto musel už zasáhnout brněnský zemský úřad, který rozpustil zastupitelstvo a jmenoval vládním komisařem obce Adolfa Kafku, který převzal úřad 31. ledna 1931. Rozbroje ale pokračovaly nadále, proto v srpnu zažádal Kafka o propuštění z úřadu, kde jako důvod uvedl stálé rozčilování, které ho ohrožovalo na zdraví. I po předložení lékařského posudku mu nedovolili odejít. Proto správce školy podal žádost na zdravotní dovolenou, které od 1. ledna do konce března 1932 vyhověli. Na výpomoc přišel Stanislav Ducháček z Prostředního Poříčí.

---

²¹⁶ SOkA Blansko, fond ZDŠ pro 1. - 5. roč. Louka, i. č. 79, Školní kronika (1906-1957), fol. 22-23.

²¹⁷ Tamtéž, fol. 23.

²¹⁸ Tamtéž, fol. 25.

²¹⁹ Tamtéž, fol. 26.

²²⁰ Tamtéž, fol. 27.

„Úřadovalo se mu velmi nesnadně pro neznalost místních poměrů a občanů.“ Kafka i po dvouměsíční pauze byl nervově vyčerpán, proto 1. července 1932 odešel na trvalý odpočinek. S ním opustil školu i Ducháček a nově nastoupil Josef Hájek.²²¹ Škola velmi podmokla, proto se nový správce angažoval v odvádění vody. Někteří příslušníci místní školní rady si nepřáli, aby byla část dvora odvodněna, ačkoliv správce školy upozornil na to, že tento neuspokojivý technický stav bude mít negativní důsledky do budoucna na zdivo a celé vnitřní zázemí. V říjnu 1934 nahradil správce školy Josef Sedlák z Rozseče kvůli jeho roční zdravotní indispozici.²²² V průběhu roku 1935 byly pořízeny do učebny nové modernější lavice.

Další změna ve vedení nastala v září 1936, kdy byl přijat Bohumil Jeník. Exteriéry budovy zaznamenaly lepší vzhled po likvidaci starého shnilého plotu kolem školní zahrady. Lepší dojem dodaly také nové cementové schodky a můstek, čímž bylo odstraněno nepříjemné obíhání po svahu příkopu.²²³

Události spojené s Mnichovskou dohodou, vznikem Protektorátu Čechy a Morava a druhou světovou válkou zasáhly i do života obce. „Dostali jsme těžké rány, ale nerozdrtili nás. Z utrpení vyrostla nám jednota celého národa. Také v naší obci zmizely strany, které se navzájem potíraly a nastalo zbratření všech.“²²⁴ „Není vhodná doba na citové úvahy: Je válka.“ Měnily se učebnice, učebné osnovy a knihy v knihovnách. Četnictvo kontrolovalo školní výzdobu, aby odpovídala nacistické propagandě. Místní školní rada a veřejní funkcionáři museli na nátlak podepsat Slib, čímž se zbavili služební přísahy bývalé Československé republiky. Pro drahotu a příliš nízký rozpočet se nemohlo nic opravovat a ani nic nového koupit do školy.²²⁵ Protektorátní kronika nahradila v letech 1940-1945 kroniku prvorepublikovou. Vyučovací doba byla také zkracována kvůli topivu a nemocem.²²⁶ Během války se v obci zdržovali partyzáni skupiny Jermak, Dr. M. Tyrše a Jana Koziny.²²⁷

Po válečných událostech klesl počet dětí na 12, což zapříčinil odchod některých obyvatel do pohraničí, kteří se nastěhovali do míst dříve obývanými Němci. Novým řídícím učitelem se stal Čeněk Prutký.²²⁸ Nešťastná událost se odehrála 16. října 1947, kdy si tři chlapci hráli na poli a našli nevybuchnutý granát, který následovně hodili do ohně. Ten

---

²²¹ SOkA Blansko, fond ZDŠ pro 1. - 5. roč. Louka, i. č. 79, Školní kronika (1906-1957), fol. 28.

²²² Tamtéž, fol. 29-30.

²²³ Tamtéž, fol. 31-32.

²²⁴ SOkA Blansko, fond AO Louka, i. č. 1, Obecní kronika (1926-1983), fol. 18.

²²⁵ SOkA Blansko, fond ZDŠ pro 1. - 5. roč. Louka, i. č. 79, Školní kronika (1906-1957), fol. 33.

²²⁶ Tamtéž, fol. 35.

²²⁷ SOkA Blansko, fond AO Louka, i. č. 1, Obecní kronika (1926-1983), fol. 63.

²²⁸ SOkA Blansko, fond ZDŠ pro 1. - 5. roč. Louka, i. č. 79, Školní kronika (1906-1957), fol. 35.

explodoval a smrtelně zranil na hlavě jednoho chlapce z 3. postupného ročníku, který po převezení do nemocnice zemřel.²²⁹

Od roku 1948 se oslavovaly různé komunistické agitační akce. Pravidelně byly v Olešnici organizovány oslavy 1. máje, kterých se účastnili i žáci z Louky. V 50. letech probíhala na škole např. kampaň „Darujte obilí na školní kuchyni“ nebo „Koš bramborů na kulturu obce“.²³⁰ 1. postupný ročník představoval podle nového školního zákona z roku 1953 jen jakousi přípravnou třídou. Navíc neměl být žádný feriální den a stanovil, že každodenní vyučování bude končit buď v 12:30, nebo v 11:30. V té době docházelo do školy 22 žáků, čímž byla třída nadbytečně velká. Proto dřevěnou přepážkou zmenšili prostory, čímž v druhé části vznikl kabinet. Navíc v zimním období ušetřili za palivo a vytopili učebnu rychleji a bylo tam tepleji.²³¹

Na počátku školního roku 1955/56 nastoupilo do školy 20 žáků. Na podzim se ve třídě rozšířily spalničky, které postihly všechny děti. Jednou za měsíc se pro děti promítal film, který žáci velmi ocenili. V zimních měsících byl uspořádán pod vedením Čeňka Prutkého zdravotnický kurz pro žáky 3. - 5. ročníku. Na škole fungoval technický, mičurinský a pionýrský kroužek. 31. srpna 1957 odešel Prutký do důchodu.²³² Novým vedením se také bohužel uzavírá školní kronika. Další podklady vychází ze zápisů obecné kroniky, které nás neinformují už tak detailně o školním dění. Prutkého zastoupila Drahomíra Fendrychová, která podala informaci o dezolátním stavu školní budovy.

Počátkem 60. let se změnil název školy z národní na základní devítiletou. V dalších letech prodělaly interiéry a exteriéry úpravy. Ta největší rekonstrukce proběhla v období od 1. ledna do 1. října 1963, kvůli které byla školní výuka přesunuta do kulturního domu. V lednu a únoru pracovali zedníci ve třídě a v pokoji učitelského bytu. Kvůli předchozí ředitelce D. Fendrychové museli opravy pozastavit, neboť dosud obývala školní byt a odmítala jej opustit. Řešením tohoto problému se zabývala rada MNV i školský odbor ONV. Do obce přijel i předseda ONV Rudolf Kuběna, který se seznámil s nastalou obecní situací a přislíbil pomoc. Kuběna svolal shromáždění všech odpovědných orgánů na MěNV v Boskovicích, kde se dohodli, že se Fendrychová do 14. června odstěhuje ke své tetě do Boskovic. Termín však propásla, a tak musela rada MNV opět zasáhnout. Nakonec se

---

²²⁹ SOkA Blansko, fond ZDŠ pro 1. - 5. roč. Louka, i. č. 79, Školní kronika (1906-1957), fol. 36.

²³⁰ Tamtéž, fol. 38.

²³¹ Tamtéž, fol. 40-41.

²³² Tamtéž, fol. 42-43.

odstěhovala do Skalice do bytu Státního statku. Modernizace pokračovaly znovu od 1. srpna. Byly položeny parkety, dostavěny záchody, natřeny okna a dveře. Celá budova byla vymalována. Celková suma za rekonstrukci si vyžádala částky přes 50 000 Kčs.²³³

1. září 1964 odešel správce školy Miroslav Štěpánek do Adamova. Místo něj se ujal čelní funkce Jindřich Kalda, za kterého škola procházela další obnovou. K 20. výročí osvobození se snažili o další zkrášlení školy: odstranili zbytky starého plotu, který nahradil nový drátěný, vykáceli uschlé a staré stromy a tři lípy, které stínily a větvemi rozrušovaly střechu budovy, spravili střešní konstrukci, natřeli budovu tmavým okrem, okna, dveře a následovalo mnoho dalších úprav.²³⁴ V důsledku výskytu slintavky přerušil ONV v Blansku od 4. do 15. ledna 1967 vyučování v několika školách na okrese, mezi kterými byla i Louka.²³⁵

V 70. letech pokračovaly tradiční únorové oslavy, MDŽ či oslavy osvobození, které se konaly na Hradisku. Dále se připomínalo výročí vzniku ČSR či Říjnová revoluce. Do těchto akcí se pravidelně zapojovaly děti, které se podílely na kulturním programu.

Na návrh školského odboru ONV ukončila rada ONV činnost místní školy k 1. září 1978. Poté dojížděli žáci do olešnické školy.²³⁶

4.3 Kněževes

Kněževes se rozprostírá v severozápadní části okresu Blansko na pomezí Čech a Moravy. Dnes se ke Kněževsi řadí Jobova Lhota s Veselkou. Původně se obec nazývala Přední nebo Mokrá Lhota. Uvádí se, že královna Kunhuta věnovala osadu olešnickému knězi za pokřtění syna (patrně Ješka), kterého porodila na lovecké tvrzi pod Kněževsí. Odtud nese vesnice jméno Kněževes.²³⁷ První oficiální záznamy o obci pocházejí z roku 1416, kdy Jan z Lomnice prodával loucké panství i s Kněževsí Janu Ozorovi z Boskovic. Na konci 16. století připadla vesnice ke kunštátskému majetku.²³⁸ Kaplička na návsi je vzpomínkou na

---

²³³ SOkA Blansko, fond AO Louka, i. č. 1, Obecní kronika (1926-1983), fol. 41-43.

²³⁴ Tamtéž, fol. 45.

²³⁵ Tamtéž, fol. 54.

²³⁶ Tamtéž, fol. 71.

²³⁷ VIŠINKA, Josef. *Dějiny městečka Olešnice*. Olešnice: Ing. Radim Višinka, 1995, s. 12.

²³⁸ TENORA, Jan. *Kunštátský okres*. Brno: GARN, 2007, s. 85.

prusko-rakouské války, kdy ji místní postavili z vděčnosti, že se jí pohromy spojené s válkou vyhnuly.²³⁹

4.3.1 Vývoj školství v Kněževsi

Obec Kněževs byla dříve přiškolená k dvojtřídní trpínské škole vzdálené přibližně dva km. Komplikace nastaly, když přšelo nebo tál sníh, neboť dětmi používané zkratky byly najednou neprůchodné. Z tohoto důvodu musely děti využívat delší trasu, která vedla po silnici. Trpínská školní budova se plnila stále větším počtem žáků, proto školní úřady požadovaly přidělení třetí třídy. Tento krok by si však vyžádal stavbu úplně nové budovy, do které by museli investovat i občané z Kněževsi. Kněževští se proto usnesli, že si postaví raději vlastní školu. Vhodná parcela se pro ni naskytlá po urovnání meze, která patřila obci a částečně Janovi Peterkovi z č. p. 12, který za ni získal čtyřikrát větší pozemek. Stavbu zrealizoval Matěj Vystavěl z Poličky. Celkové náklady na výstavbu činily 18 000 K, které se splatily až po válce. Kronikář uvádí, že *„škola byla postavena dost nešikovně, poněvadž na podzim a v zimě do třídy a do bytu nesvítí vůbec a jindy až po třetí hodině.“*

Prozatímní řídící učitel Josef Thér z Olešnice přivítal poprvé žáky 25. září 1911.²⁴⁰ Místní školní rada musela vybrat definitivního učitele. Na tento post se přihlásilo celkem 6 uchazečů, ze kterých nakonec vybrali Františka Tesaře, který nastoupil 1. března 1912.²⁴¹ Při schůzi místní školní rady 14. dubna 1912 se radní domluvili, že na školní zahradě budou vysázeny ovocné stromy a keře. Samotné osázení a péči o zahrádku svěřili správci školy, kterému ponechali veškeré výnosy.²⁴² Tesař odešel 31. prosince 1913. Po něm nastoupil Vincenc Fučík, který byl v červnu 1915 mobilizován. Úřad předal předsedovi místní školní rady panu Štaudovi. Během období první světové války se na učitelské pozici vystřídal Josef Zlevor z Trpína a František Řehůřek, který zde setrval do 2. února 1919, kdy se navrátil Fučík do služby. Ten však už 1. listopadu přestoupil do Hodonína.²⁴³

Protokoly z 10. srpna 1924 informují o hlavních povinnostech školnice, která musela *„o Vánocích a Velikonocích umýt třídu, okna a záchody a okopanou zed' podlíčit. O hlavních*

---

²³⁹ Kronika obce Kněževse, s. 12.

²⁴⁰ SOKA Blansko, fond AO Kněževs, i. č. 53, Kronika obce (1899-1945), fol. 15.

²⁴¹ SOKA Blansko, fond Místní školní rada v Kněževsi, i. č. 1, Kniha protokolů ze schůzí MŠR (1911-1943), fol. 4.

²⁴² Tamtéž, fol. 6.

²⁴³ Tamtéž, fol. 8-12.

prázdninách vyličit třídu, chodbu i záchody, umýt podlahu, okna, skříně a natřít a vymést kamna.“ Během týdne měla školnice za úkol dvakrát za týden zamést třídu, zem posypat vlhkými pilnicemi a očistit lavice. *„Asi hodinu po zametání až prach klesne, utřít prach se všeho nábytku, dřevěných lišt, rámu a obrazů. Při zametání otevřít okna a nezametat nikdy před vyučováním.*“ V zimě odhazovala sníh, aby cestička ke škole byla průchodná. Na starost měla také topení. V září, říjnu, březnu, dubnu a květnu se topilo v 7 hodin, zatímco od listopadu do února se zatápělo v půl 7. Po neděli a čtvrtku, kdy se nechodilo do školy, musela školnice zatápet minimálně ještě o 15 minut dříve. Pokud se vyučování nekonalo více dnů, tak se vytápělo minimálně o 30 minut dříve. Navržený honorář za práci činil 120 Kč.²⁴⁴

Roku 1925 se správce školy Josef Koráb rozloučil s obcí a přestěhoval se do Vísek.²⁴⁵ Do školy docházelo malé množství dětí, proto okresní školní výbor z Boskovic rozhodl, že od 1. září 1925 bude škola uzavřena a děti automaticky přeřadili do Veselé.²⁴⁶ Místní školní rada však protestovala proti tomuto rozhodnutí a poslala odvolání k Zemské školní radě do Brna s následujícím vzkazem: *„Před 14 lety postavili jsme si školu a vybudovali ji, aby všestranně vyhovovala, za velikých finančních nákladů. Naše chudá horská obec je položena ve výši 600 m. nad mořem a obec Veselá, kam mají děti chodit, ještě výše, proto máme podnebí velice drsné, kde od listopadu do května pravidelně leží v cestách sníh. Cesta do Veselé je velice neschůdná a životů nebezpečná. Poněvadž není podél cesty stromů, takže při mlze a vánici snadno by mohly děti zabloudit. Při sněhové vánici je z vesnice cesta úplně nemožná. Většina dětí je 6-8 roků starých, rodičů chudých, kteří nemohou dětem pořídit teple oblek a obuv. Škola naše, nebudeli obydlená, vytápěná a větrána bude bráti rychlou zkázu i učebné pomůcky.*“ Poté místní školní rada vzkázala okresní školní radě, že kvůli blížícím se mrazům a mlhám budou děti do Veselé chodit jen občas.²⁴⁷ 4. listopadu byla sepsána další zpráva radě do Brna, ve které Kněževeští opět odmítli zrušení školní budovy, kam chodilo 11 dětí. Znepokojovalo je to, že škola ve vedlejší Jobově Lhotě měla nadále fungovat jen s šesti dětmi. Dále zdůraznili, že rodiče zamítají posílat děti do sousední veselské školy, kterou navštěvovalo devět žáků. Argumentovali drsným počasím, které bylo naprosto nepřiměřené pro jejich potomky. Navíc většina domácností náležela k těm chudším, čili by jim nedokázali zajistit pořádné teplé oblečení ani stravu. Na závěr spisu upozornili na obecní pohružky. *„Uvádíme že předseda místní školní rady a starosta obce jsou ohrožení majetkem*

²⁴⁴ SOkA Blansko, fond Místní školní rada v Kněževsi, i. č. 1, Kniha protokolů ze schůzí MŠR (1911-1943), fol. 17.

²⁴⁵ Tamtéž, fol. 20.

²⁴⁶ Tamtéž, fol. 23.

²⁴⁷ Tamtéž, fol. 21.

i životem, neb jim stále kladou vinu, že oni jsou tím vinny že bude naše škola zavřena. Proto laskavě žádáme zemskou školní radu by naše škola byla opět co nejdříve otevřena.“²⁴⁸

Rada se po této vlně dopisů usnesla, že od 15. prosince 1925 obnoví vyučování, které povede prozatímní učitelka Kamila Hrachovinová.²⁴⁹ V dalším období se vystříдалo v relativně krátké době několik osob na postu správce. Roku 1927 zvolili Bláhu z Veselky²⁵⁰, následoval František Mrva a v roce 1933 nastoupila Věra Kafková. V té době škola sčítala 35 dětí.²⁵¹ Místní školní rada kritizovala neustálé střídání vedení, neboť to negativně ovlivňovalo i prospěch dětí. Proto se domáhali o ponechání učitelky Kafkové²⁵², ale i přesto se do čela školy dostal 1. července 1935 Vratislav Cihlář.²⁵³ 7. března 1936 se konala oslava 86. narozenin T. G. Masaryka. Tehdejší starosta Jež a pan statkář Štaud věnovali všem žákům lampiony. Večer se místní školáci seřadili před školou, a poté se začlenili do průvodu, který kráčel na „Skalku“, kde na ně čekala „Masarykova vatra“. Během pochodu zazněly různé pochodové písně. Poté pronesl řeč místní starosta a správce školy.

14. září 1937 zemřel prvorepublikový prezident Masaryk. Na jeho počest se uskutečnila 20. září v Kněževsi vzpomínková akce, na kterou se dostavil hojný počet místních lidí. Ve třídě byl vystaven jeho obraz, ke kterému děti přinášely množství květin. *„Hojná účast a bol zračil se v tvářích občanů svědčil, že byl bez rozdílu všemi ctěn a milován. Každý z přítomných cítil vážnost okamžiku. Oči vlhly a srdce se bolestí svírala.*“ Smuteční proslov pronesl Vratislav Cihlář.²⁵⁴

Po Mnichovské konferenci řada Čechů utekla před Němci z pohraničí. Místní žáci uspořádali vánoční nadílku, při které zorganizovali dobrovolnou sbírku na pomoc těmto uprchlíkům.²⁵⁵ Vznik Protektorátu omezil české školství, které čím dál tím více nasáklo propagandou německého nacionalismu. Úřady nařídily zavedení dvojjazyčných nápisů do škol a postaraly se o výměnu učebnic. Zpočátku to vyvolalo chaos, neboť se učilo úplně bez učebnic. Probírané učivo bylo přepisováno na tabuli, což vedlo k tomu, že mnohdy učební látku nestihli probrat v celém svém rozsahu. Čítanky postupně nahrazoval časopis „Mladý

---

²⁴⁸ SOkA Blansko, fond Místní školní rada v Kněževsi, i. č. 1, Kniha protokolů ze schůzí MŠR (1911-1943), fol. 22.

²⁴⁹ Kronika obce Kněževse, s. 37.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 39.

²⁵¹ Tamtéž, s. 53.

²⁵² SOkA Blansko, fond Místní školní rada v Kněževsi, i. č. 1, Kniha protokolů ze schůzí MŠR (1911-1943), fol. 41.

²⁵³ Kronika obce Kněževse, s. 55.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 57.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 60.

svět“ a knihy z žákovské bibliotéky, které neodporovaly velkoněmecké ideji. Pro žáky I. oddělení se pořídil slabikář „Poupata“. Školní dítko se zapojovali do sběrů papíru, železa, gumy, textilních odpadků, léčivých bylin apod. Každý rok se připomínalo výročí vzniku Protektorátu Čechy a Morava a narozeniny Adolfa Hitlera. Topení v zimě spotřebovávalo mnoho paliva, proto byly zimní prázdniny často prodlouženy na delší dobu. Hodiny německého jazyka se navyšovaly, zatímco hodiny náboženství, prvouky, češtiny, tělocviku, vlastivědy a dějepisu se redukovaly.²⁵⁶ Během válečných let vypomáhal na škole učitel V. Pěgřím, J. Hošek a J. Kleveta. Všichni zmínění sem docházeli z olešnické hlavní školy. V květnu 1945 německá armáda kapitulovala a lidé vítali příjíždějící ruské vojáky. Poté nastala státní reorganizace.

Po válce se kněžveská škola potýkala s poklesem žáků, proto od 1. září 1946 přerušila vyučování. Školáky přijala na čas trpínská škola. Prázdné školní prostory využil ochotnický kroužek působící při Místní hasičské jednotě.²⁵⁷ Kronika nás bohužel neinformuje o přesném roce, kdy se výuka obnovila. Podle záznamu z roku 1950 snad už škola fungovala, neboť místní hasiči uspořádali výlet do Břehu, ze kterého věnovali výdělek na různé školní pomůcky.²⁵⁸ Roku 1955 chodilo do tamní školy 25 žáků.²⁵⁹

Od druhé poloviny 50. let se poměrně často střídali vyučující. Učitelku Zatloukalovou, která odešla v roce 1957 do důchodu, vystřídala slečna Ochranová, která zde vydržela do roku 1959. Poté ji nahradila slečna Šejnohová. O letních prázdninách 1958 čekala školu přestavba, při které vyměnili okna, zrekonstruovali venkovní omítky, okapové žlaby a vymalovali interiér.²⁶⁰

V roce 1960 proběhla reorganizace krajských, okresních a místních národních výborů. Okresní národní výbor navrhl sloučit Kněžves s Veselkou a Ústupem. Hlavní sídlo národního výboru se mělo nacházet na Veselce, ale to zamítl výbor z Kněževsi, který si obhájil ponechání sídla ve své obci. Ústup nakonec přidělili k Rozsíčce, a místo něj přiřkli Jobovu Lhotu ke Kněževsi, která předtím patřila k okresu Polička.²⁶¹

V 60. letech pokračovala opět častá výměna učitelů. Situace se stabilizovala po příchodu slečny Štrychové v roce 1965. Místní občané projeví svou nespokojenost

²⁵⁶ SOkA Blansko, fond Národní škola Kněžves, i. č. 45, Školní kronika (1940-1945), fol. 4-10.

²⁵⁷ Kronika obce Kněževse, s. 80-81.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 85.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 91.

²⁶⁰ Tamtéž, s. 96-101.

²⁶¹ Tamtéž, s. 102.

s budoucností jejich potomků, kteří čekali po absolvování školy na vyjádření rady místního národního výboru, který jim přidělil povolání, neboť si jej nemohli vybrat sami. A tak nejvíce dětí odcházelo pracovat do zemědělství, hornictví či stavebnictví.²⁶²

Nepřestávaly ani zednické práce na školní budově. V roce 1964 byl např. přistavěn kabinet na odložení věcí ze zadní části budovy, zrušen dřevěný dřevník ve školním dvoře, vymalovány místnosti apod. Díky přístavbě kabinetu se žáci, kteří nově nastoupili do 1. ročníku, vyučovali zvlášť. V roce 1967 provedli výměnu dřevěného oplocení školní zahrady za drátěné a natřeli venkovní část budovy.²⁶³

Počet docházejících dětí se stále snižoval a předpokládalo se, že bude ještě nižší. V září 1970 by zdejší školu navštěvovalo jen 6 žáků. Z toho důvodu okresní národní výbor doporučil školu zrušit. *„I když místní národní výbor a občané obce s tímto návrhem nesouhlasí bude jejich snaha o udržení provozu – vyučování asi marná.“*²⁶⁴ Po jednání místního národního výboru s olešnickou školou a trpínským národním výborem se rozhodlo, že děti budou docházet do trpínské školy. Provoz školy byl ukončen ke dni 1. července 1970. Veškeré školní pomůcky připadly olešnické škole. O učitelský byt, kde chyběla koupelna a vodovod, a který měl jen suchý záchod, si zažádala M. Svobodová, vdova z Olešnice. Národní výbor jí vyhověl. V roce 1972 byla učebna předělána na knihovnu.²⁶⁵

---

²⁶² Kronika obce Kněževse, s. 110.

²⁶³ Tamtéž, s. 113- 119.

²⁶⁴ Tamtéž, s. 123.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 126-133.

Závěr

Bakalářská práce se zaměřuje na historický vývoj školství v rámci mikroregionu Olešnicko, kde mi jako příklad posloužily školy v Olešnici, Crhově, Louce a Kněževsi. Celý školský systém zaznamenal od svého prvopočátku řadu změn. Původní školy sloužily jen úzkému okruhu lidí, kde církev sehrála dominantní roli. Významný průlom ve školství zaznamenaly až tereziánské a josefínské reformy. V průběhu let se měnila délka povinné školní docházky, kvalita a styl výuky. Dnešní školy disponují mnohem modernějším školním vybavením a žáci mají větší možnost volby svého budoucího povolání.

V rámci mikroregionu se nacházela kmenová škola v Olešnici, o kterou zpočátku nebyl dostatečný zájem, neboť se prioritně kladla důležitost na hospodářské práce a na chod domácnosti. Teprve po zavedení povinné školní docházky vzrostla vážnost škol a lidé si začali uvědomovat významu vzdělávání, což vedlo k neustálému přibývání žáků. Z tohoto důvodu docházelo k mnoha rekonstrukcím původních budov a ke vzniku nových škol. Celkově existovaly v Olešnici 4 školní budovy, které poskytovaly elementární výuku. Od druhé poloviny 19. století byly zřizovány školy i v menších sousedních obcích. Přírodní, kulturní a demografické vlivy se výrazně podílely na rozvoji těchto vesnických škol. Ve své práci jsem se snažila zachytit všechny důležité faktory, které zásadně ovlivnily rozkvet či úpadek škol. Dodnes funguje pouze olešnická škola, která umožňuje devítileté základní vzdělání. Docházejí sem žáci z okresu Blansko, Žďár nad Sázavou a Svitavy. Mohu konstatovat, že svým úplně novým vybavením se řadí k těm nejmodernějším školním institucím.

Téma dějin školství na Olešnicku není zcela vyčerpáno. Práce by mohla být do budoucna doplněna informacemi, které by se detailněji zaměřily na vývoj zbývajících vesnických škol mikroregionu, které by představovala škola v Jobově Lhotě, Lhotě u Olešnice, Rozsícce, Ústupu a na Veselce. Dále by mohla být rozšířena o údaje týkajících se mateřských škol nebo se věnovat spolkům, které pracují s dětmi.

Během bádání jsem se dozvěděla řadu nových poznatků. Tato práce mi napomohla vytvořit si představu o fungování školství v minulosti a všimnout si diference dnešní a tehdejší podoby škol. Práce je pro mě mnohým přínosem a doufám, že poslouží i ostatním čtenářům, kteří se zajímají o stejnou problematiku.

Seznam použité literatury a pramenů

Použitá literatura:

DOLEČEK, Jan a kol. *Jihomoravský kraj. Města a obce Jihomoravského kraje*. Rožnov pod Radhoštěm: PROXIMA Bohemia s.r.o, 2008.

HÁBL, Jan – JANIŠ, Kamil ml.. *Přehled dějin pedagogiky*. Hradec Králové: GAUDEAMUS, Univerzita Hradec Králové, 2010.

KRÁLÍKOVÁ, M. – NEČESANÝ, J. – SPĚVÁČEK, V. *Nástin vývoje všeobecného vzdělávání v českých zemích*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977.

Pamětní kniha městečka Olešnice, 2004.

PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – Kapitoly z historie*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2016.

PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017.

PEŠA, Zdeněk. *Mikroregion Olešnicko*. Olešnice: DSO mikroregionu Olešnicko a město Olešnice, 2005.

PEŠA, Zdeněk. *Olešnicko*. Olešnice: Obecní úřad Olešnice, 1998.

PEŠA, Zdeněk. *Olešnická škola*. Olešnice: Město Olešnice, 2005.

ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 2. dopl. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

ŠTVERÁK, Vladimír. – ČADSKÁ, Milada. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. 2. dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2001.

TENORA, Jan. *Kunštátský okres*. Brno: GARN, 2007.

VÁŇA, Josef a kol. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963.

VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992.

VIŠINKA, Josef. *Dějiny městečka Olešnice*. Olešnice: Ing. Radim Višinka, 1995.

Prameny:

Kronika obce Kněževse.

SOkA Blansko, fond AO Crhov, i. č. 1, Obecní kronika (1924-1974).

SOkA Blansko, fond AO Kněževse, i. č. 53, Kronika obce (1899-1945).

SOkA Blansko, fond AO Louka, i. č. 1, Obecní kronika (1926-1983).

SOkA Blansko, fond Místní školní rada v Kněževsi, i. č. 1, Kniha protokolů ze schůzí MŠR (1911-1943).

SOkA Blansko, fond Národní škola Olešnice, i. č. 474, Školní kronika (1878-1939).

SOkA Blansko, fond Národní škola Kněževse, i. č. 45, Školní kronika (1940-1945).

SOkA Blansko, fond ZDŠ Crhov, i. č. 105, Školní kronika (1868-1947).

SOkA Blansko, fond ZDŠ Crhov, i. č. 106, Školní kronika (1947-1964).

SOkA Blansko, fond ZDŠ pro 1. - 5. roč. Louka, i. č. 79, Školní kronika (1906-1957).

Periodika:

ČERMÁKOVÁ, Marie. Formování totalitního školství v poválečném Československu. *Pedagogika*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1991, 41 (3), s. 324-33.

Internetové zdroje:

Dobrovolný svazek obcí Olešnicko (DSO Olešnicko) [online]. olesnicko.cz [cit. 16. 03. 2018]. Dostupné z: <http://www.olesnicko.cz/mikroregion-olesnicko.html>

Historička: Školství v posledním století odráží vývoj celé země. In: ceskenoviny.cz [online]. 05. 08. 2018 [cit. 25. 02. 2019]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/historicka-skolstvi-v-poslednim-stoleti-odrazi-vyvoj-cele-zeme/1649321>

Historie a současnost. In: obecchrhov.cz [online]. [cit. 24. 10. 2018]. Dostupné z: <https://www.obecchrhov.cz/historie-a-soucasnost/>

KLOČKOVÁ, Lenka. *MMŠMT od roku 1848 do současnosti*. In: mšmt.cz [online]. [cit. 19. 02. 2019]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/165-let-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy>

O nás. In: modrotisk-danzinger.cz [online]. [cit. 26. 03. 2018]. Dostupné z: <http://www.modrotisk-danzinger.cz/o-nas/>

PTÁČEK, Lubomír. *Historie: Olešnický proces*. In: archiv.neviditelnypes.lidovky.cz [online]. [cit. 01. 04. 2018]. Dostupné z: http://archiv.neviditelnypes.lidovky.cz/clanky/2003/09/32511_11_13_0.html

Seznam použitých zkratek

AO	archiv obce
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
c. a. k.	císařský a královský
cit.	citováno
č. p.	číslo popisné
ČSR	Československá republika
DSO	Dobrovolný svazek obcí
fol.	folio
i. č.	inventární číslo
Kč	koruna česká
Kčs	koruna československá
km	kilometr
KSČ	Komunistická strana Československa
m. n. m	metry nad mořem
MěNV	Městský národní výbor
MDŽ	Mezinárodní den žen
MNV	Místní národní výbor
MŠMT ČR	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
MŠR	Místní školní rada
např.	například
ONV	Okresní národní výbor

příp.	případně
post. ročník	postupný ročník
s.	strana
sv.	svatý
SOkA Blansko	Státní okresní archiv Blansko
SRPŠ	Sdružení rodičů a přátel školy
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
tzv.	takzvaný
UNESCO	Organizace OSN pro vzdělávání, vědu a kulturu
ZDŠ	Základní devítiletá škola
zl.	zlatých

Přílohy

Seznam příloh:

1. Obecná a měšťanská škola Olešnice
2. Dnešní podoba olešnické základní školy
3. Živnostenská škola v Olešnici
4. Výchovný ústav a střední škola Olešnice
5. Škola v Crhově
6. Škola v Louce

Příloha č. 1: Olešnická škola obecná a měšťanská

Zdroj: PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 95.

Příloha č. 2: Dnešní podoba základní olešnické školy (rok 2013)

Zdroj: PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 95.

Příloha č. 3: Živnostenská škola (rok 1942)

Zdroj: PEŠA, Zdeněk. *Město Olešnice – kapitoly z historie školství*. Olešnice: DSO Olešnicko s podporou Jihomoravského kraje, 2017, s. 48.

Příloha č. 4: Výchovný ústav a střední škola Olešnice

Zdroj: Osobní archiv autorky

Příloha č. 5: Obecná škola v Crhově

Zdroj: <https://www.obeccrhov.cz/historie-a-soucasnost/jednotridni-obecna-skola/>

Příloha č. 6: Škola v Louce

Zdroj: Osobní archiv Hynka Bočka

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Alena Prudká
Katedra nebo ústav:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Krákora, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název závěrečné práce:	Vývoj školství na Olešnicku
Název závěrečné práce v angličtině:	Development of education in the region of Olešnice
Anotace závěrečné práce:	Bakalářská práce je zaměřena především na vývoj školství v mikroregionu Olešnicko. První část poskytuje obecné informace o mikroregionu, o jeho turistických cílech a o historii centrální obce, kterou představuje město Olešnice. Druhá kapitola popisuje důležité mezníky dějin školství na našem území. Další oddíl pojednává o historii základních a středních odborných škol v Olešnici. Poslední část se věnuje vesnickým školám na Olešnicku, kde mi jako vzor posloužila škola v Crhově, Louce a Kněževsi.
Klíčová slova:	Historie školství na Olešnicku, vývoj školství, škola, Olešnice, škola v Crhově, škola v Louce, škola v Kněževsi
Anotace v angličtině	The bachelor's thesis is predominantly focused on the evolution of school system in Olešnicko microregion. First part of the thesis contains information about the microregion, its tourism targets, and also informs about history of the central municipality, represented by the town of Olešnice. The second chapter describes important milestones of the school system history within our country. It is followed by a section dedicated to the history of elementary and secondary vocational schools in Olešnice. The last part of the thesis talks about village schools in Olešnice area, where the author uses the examples of schools in Crhov, Louka and Kněževes.
Klíčová slova v angličtině	History of school system in Olešnicko microregion, evolution of

	school system, school, Olešnice, school in Crhov, school in Louka, school in Kněževěs
Přílohy vázané v práci:	Olešnická škola obecná a měšťanská Dnešní podoba základní olešnické školy (rok 2013) Živnostenská škola (rok 1942) Výchovný ústav a střední škola Olešnice Obecná škola v Crhově Škola v Louce
Rozsah práce:	57 stran
Jazyk práce:	Čeština